

บทที่ 3

มาตรการที่สร้างความเชื่อถือให้แก่การใช้เช็คคนนอกเหนือจากพระราชบัญญัติว่า ด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทก่อนเกี่ยวกับลักษณะทางกฎหมาย บทกำหนดโทษ การดำเนินคดี ตลอดจนสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค ซึ่งรัฐมุ่งหมายนำโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัตินี้มาใช้เพื่อสร้างความเชื่อถือให้แก่การใช้เช็คภายในประเทศนับตั้งแต่ พ.ศ. 2497 เป็นต้นมา อย่างไรก็ตาม ยังมีมาตรการอื่น ๆ ที่รัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาใช้สร้างความเชื่อถือในเช็คคนนอกเหนือจากพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คได้ ไม่ว่าจะเป็นมาตรการทางกฎหมายอันได้แก่ ความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา และการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมโดยธนาคารแห่งประเทศไทยภายใต้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 และการอาศัยข้อมูลเครดิตของผู้ใช้เช็คที่ได้จากบริษัทข้อมูลเครดิตซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมตามพระราชบัญญัติข้อมูลเครดิต พ.ศ. 2545 หรือมาตรการอื่นอันได้แก่ การกลั่นกรองคุณภาพของบุคคลผู้ใช้เช็คโดยอาศัยกลไกภายในของธนาคารพาณิชย์ โดยที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์ความเหมาะสมของมาตรการอื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจากพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค ที่สามารถนำมาใช้บังคับได้ในทางปฏิบัติในปัจจุบัน ดังนั้น เบื้องต้นจึงจำเป็นต้องศึกษาถึงรายละเอียดของมาตรการต่าง ๆ ดังกล่าวเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมว่ามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด โดยผู้เขียนได้แบ่งหัวข้อการศึกษาออกเป็นหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.1 มาตรการทางกฎหมาย

3.1.1 ความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา

ความผิดฐานฉ้อโกงบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ภาคความผิด ลักษณะ 12 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ หมวดที่ 3 ตั้งแต่มาตรา 341 – 348 ความผิดฐานฉ้อโกงนี้มีหลายลักษณะเริ่มตั้งแต่ฉ้อโกงธรรมดา ฉ้อโกงในเหตุฉ้อโกง เช่น ฉ้อโกงโดยการแสดงตนเป็นคน

อื่น ข้อโกงประชาชน ข้อโกงแรงงาน ข้อโกงค่าอาหาร และข้อโกงประกันภัย ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะขอล่าวเฉพาะความผิดฐานข้อโกงที่สามารถนำมาใช้กับกรณีความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค คือความผิดฐานข้อโกงตามมาตรา 341 และมาตรา 342 ดังต่อไปนี้

3.1.1.1 ความผิดฐานข้อโกงตามมาตรา 341

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 341 บัญญัติว่า “ผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง และโดยการหลอกลวงเช่นนั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานข้อโกง”

- (ก) การหลอกลวงผู้อื่นโดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง

คำว่า “หลอกลวง” นั้นมีความหมายว่าทำให้หลงผิดเข้าใจผิด หรือสำคัญผิดไป ลักษณะของการหลอกลวงไม่จำเป็นต้องเป็นการหลอกลวงด้วยวาจาเสมอไป อาจเป็นการหลอกลวงด้วยกริยาหรือการกระทำอื่นใด เช่น การเอาป้ายราคาสินค้าที่มีราคาสูงกว่าออก และเอาป้ายราคาสินค้าที่มีราคาต่ำกว่าไปติดแทนเพื่อที่จะซื้อสินค้านั้นในราคาต่ำกว่าราคาจริง ถือว่าเป็นการหลอกลวงแล้ว¹ หรืออาจเป็นการหลอกลวงโดยแสดงอยู่ในรูปลักษณ์อักษรก็ได้ เช่น ปลอมลายมือชื่อผู้อื่นแล้วไปยื่นขอเบิกเงินจากธนาคารผิดฐานข้อโกง² สิ่งที่สำคัญอยู่ที่ต้องมีการหลอกลวงมิฉะนั้นการกระทำจะไม่เป็นความผิด

การหลอกลวงโดยวิธีแสดงข้อความอันเป็นเท็จหมายความว่า มีข้อความจริงอยู่แต่กล่าวหรือแสดงให้ผิดไปจากความจริงนั้น และความจริงนี้ต้องเป็นความจริงที่มีอยู่แล้วในอดีตหรือปัจจุบัน ถ้าเป็นเหตุการณ์ที่เชื่อมโยงไปถึงอนาคตยังไม่เป็นที่แน่ชัดว่าเหตุการณ์นั้นจะเกิดขึ้นจริงหรือไม่ แม้จะกล่าวหรือแสดงข้อความอันเป็นเท็จก็ไม่ถือเป็นการแสดงข้อความอันเป็นเท็จแต่อย่างใด เช่น ขอยืมสิ่งของเพื่อไปจำหน่ายโดยอ้างว่าเดือดร้อน

¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 6892/2542 (ประชุมใหญ่)

² คำพิพากษาฎีกาที่ 940/2503

เรื่องเงิน วันรุ่งขึ้นจะไถ่คืนให้ ต่อมาเมื่อถึงกำหนดไม่จัดการตามที่ตนพูดไว้ ดังนี้ ถือเป็นเพียงการ ผิดสัญญาทางแพ่งเท่านั้นไม่เป็นความผิดฐานฉ้อโกง³ อย่างไรก็ตาม หากเป็นการแสดงข้อความ อันเป็นเท็จเกี่ยวกับเหตุการณ์ในอนาคตที่ผู้แสดงรู้อยู่แล้วว่าเหตุการณ์นั้นไม่มีทางเป็นความจริง ขึ้นมาได้ เช่น การให้ค้ำประกันสัญญาโดยไม่มีเจตนาที่จะกระทำตามค้ำประกันสัญญานั้น กรณีเช่นนี้ถือ ว่าโดยพฤติการณ์เป็นความเท็จอยู่ในตัวเองจึงเป็นความผิดฐานฉ้อโกง

การหลอกลวงโดยวิธีปกปิดความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง หมายความว่า มีข้อความจริงอยู่แต่ไม่แสดงข้อความจริงกลับปกปิดข้อความจริงไว้ ซึ่งข้อความ จริงนี้ต้องเป็นข้อความจริงที่เป็นสาระสำคัญด้วยเพราะถ้อยคำในฉ้อโกงใช้คำว่า “เป็นข้อความที่ ควรบอกให้แจ้ง” ถ้าข้อความไม่เป็นสาระสำคัญที่จะมีผลถึงขนาดทำให้การปกปิดนั้นเป็นการ หลอกลวง แม้ไม่บอกให้แจ้งก็ไม่เป็นความผิด

- (ข) ผลของการหลอกลวงทำให้ผู้หลอกลวงได้ไปซึ่งทรัพย์สิน จากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูก หลอกลวงทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ

ผลของการหลอกลวงไม่ว่าจะโดยวิธีแสดงข้อความเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงที่ควรบอกให้แจ้งนั้นต้องทำให้ผู้หลอกลวงได้ทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวง หรือบุคคลที่สาม ทั้งนี้ ผู้ถูกหลอกลวงไม่จำเป็นต้องเป็นเจ้าของทรัพย์ แม้ทรัพย์จะเป็นของผู้อื่นก็ ตาม เช่น ได้มอบทรัพย์ไว้เพื่อเป็นหลักประกันการชำระหนี้ ผู้รับมอบจึงมีสิทธิยึดถือทรัพย์ไว้ จนกว่าจะได้รับชำระหนี้เสร็จสิ้น หากผู้มอบโดยทุจริตหลอกลวงให้ผู้รับมอบส่งมอบทรัพย์นั้นคืน แก่ตนก็เป็นความผิดฐานฉ้อโกงได้⁴ นอกจากนี้ ข้อสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ผู้หลอกลวงต้องได้ ทรัพย์สินไปจากผู้ถูกหลอกลวงด้วย หากสิ่งที่ผู้หลอกลวงได้รับมิใช่ทรัพย์สินแล้วการกระทำก็ไม่ถือ เป็นความผิดฐานฉ้อโกง เช่น นายหน้าพาผู้ซื้อมาซื้อที่ดินของผู้ขาย ต่อมาผู้ซื้อได้แนะนำผู้ซื้อราย ใหม่ให้แก่ผู้ขายจนผู้ขายได้ขายที่ดินให้แก่ผู้ซื้อรายใหม่ไปโดยปกปิดไม่บอกให้นายหน้าทราบ ดังนี้ ผลของการหลอกลวงโดยการปกปิดความจริงไม่ทำให้ผู้ขายได้เงิน (ทรัพย์สิน) ไปจาก นายหน้าแต่อย่างใด การเรียกร้อยเงินค่านายหน้าเป็นเรื่องทางแพ่ง ผู้ขายไม่ผิดฐานฉ้อโกง⁵ หรือ

³ คำพิพากษาฎีกาที่ 1187/2500 และคำพิพากษาฎีกาที่ 1276/2503

⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 2705/2543

⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 1279/2517

การหลอกลวงที่ทำให้ได้รับบริการจอตลอดโดยไม่ต้องเสียค่าจอตานั้นไม่ถือว่าการจอตลอดเป็นทรัพย์สินจึงไม่เป็นความผิดฐานฉ้อโกง⁶ เป็นต้น

การหลอกลวงที่มีผลให้ผู้ถูกหลอกทำ ถอนหรือทำลาย เอกสารสิทธิ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 9 (9) คำว่า “เอกสารสิทธิ” หมายความว่า เอกสารที่เป็นหลักฐานแห่งการก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวนหรือระงับซึ่งสิทธิ ตัวอย่างของ เอกสารสิทธิ ได้แก่ สัญญาประเภทต่าง ๆ เช่น สัญญาซื้อขายหรือสัญญาเงินกู้ เป็นต้น หรือ ต้นฉบับชุดฝากเงินสดหรือเช็ค ใบเสร็จรับเงิน ใบรับเงินที่ออกให้เพื่อแสดงว่าได้มีการชำระหนี้ เงินกู้ โฉนดที่ดิน หรือหนังสือสำคัญสำหรับที่ดิน จะเห็นว่าเอกสารสิทธินี้มีมากมายหลาย ประเภทด้วยกัน สิ่งสำคัญที่ใช้ในการพิจารณาว่าเอกสารใดเป็นเอกสารสิทธิหรือไม่อยู่ที่เอกสาร นั้นถ้าเป็นเอกสารที่ทำขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ประการใดประการหนึ่งในการก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวนหรือระงับซึ่งสิทธิระหว่างกันไม่ว่าจะเป็นสิทธิอันเกิดจากนิติกรรมหรือนิติเหตุก็ตาม ล้วนถือ ได้ว่าเข้าลักษณะของเอกสารสิทธิทั้งสิ้น เมื่อมีการหลอกลวงให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สามทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิดังกล่าว ผู้หลอกลวงมีความผิดฐานฉ้อโกง เช่น จำเลยหลอกลวง โจทก์ว่าเป็นเจ้าของที่ดินให้โจทก์รับรองหลักทรัพย์เพื่อยื่นขอประกันตัวผู้ต้องหาต่อศาล โจทก์ หลงเชื่อและทำหนังสือรับรองหลักทรัพย์ให้จนผู้ต้องหาได้รับการประกันตัว ดังนี้ ศาลฎีกาวินิจฉัย ว่าจำเลยกระทำความผิดฐานฉ้อโกง⁷

(ค) กระทำโดยเจตนาทุจริต

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (1) คำว่า “โดย ทุจริต” หมายความว่า เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรถูกได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือ ผู้อื่น ในความผิดฐานฉ้อโกงนอกจากกฎหมายบัญญัติให้ผู้กระทำกระทำโดยเจตนาแล้ว ยังต้อง กระทำโดยมีเจตนาพิเศษ คือ โดยทุจริตด้วย หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้กระทำได้กระทำการอย่าง ใดอย่างหนึ่งตามที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 บัญญัติไว้โดยเจตนา แต่เป็นการกระทำ โดยปราศจากเจตนาทุจริตแล้ว การกระทำดังกล่าวก็ไม่เป็นความผิดฐานฉ้อโกง เช่น นาย ก. หลอกลวงนาย ข. พนักงานรับฝากกระเป๋าในห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่งว่ากระเป๋าของนาย ค. ที่ ฝากไว้เป็นของตนพร้อมทั้งแสดงหลักฐานในการรับกระเป๋าคืนต่อนาย ข. นาย ข. หลงเชื่อจึงได้ส่ง

⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7264/2543

⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 863/2513

มอบกระเป๋าของนาย ค. ให้แก่นาย ก. ไป แต่ความจริงปรากฏว่านาย ค. กับนาย ก. เป็นเพื่อนสนิทกันและนาย ค. ได้วานให้นาย ก. มารับกระเป๋าแทนตน ซึ่งนาย ก. ได้นำกระเป๋าไปมอบให้นาย ค. ตามที่นาย ค. ร้องขอ ดังนี้ เห็นได้ว่าแม้ว่านาย ก. ได้แสดงข้อความอันเป็นเท็จทำให้ได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากนาย ข. ก็ตาม แต่นาย ก. มิได้มีเจตนาทุจริต กล่าวคือ มิได้แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายในกระเป๋าของนาย ค. แต่อย่างใด ดังนั้นการกระทำของนาย ก. จึงไม่เป็นความผิดฐานฉ้อโกง

นอกจากนี้เจตนาทุจริตในความผิดฐานฉ้อโกงจะต้องมีอยู่แล้วในขณะกระทำความผิด กล่าวคือ ในขณะที่หลอกลวง หากเจตนาทุจริตเกิดขึ้นในภายหลังจะไม่ใช่ความผิดฐานฉ้อโกง ซึ่งการวินิจฉัยว่าเจตนาทุจริตเกิดขึ้นเมื่อใดมีความสำคัญมากในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินเพราะอาจทำให้การกระทำไม่เป็นความผิดอาญา หรือเป็นความผิดอาญาฐานอื่น เช่น ตามตัวอย่างข้างต้น หากภายหลังจากที่นาย ก. รับกระเป๋าจากนาย ข. แล้ว ในระหว่างที่กำลังเดินไปหานาย ค. เพื่อส่งมอบกระเป๋าคืน นาย ก. เกิดความคิดอยากได้กระเป๋าของนาย ค. จึงได้แก้มองนาย ค. ว่าตนไปรับกระเป๋าแต่พนักงานรับฝากบอกว่ามีผู้อื่นมาขอรับกระเป๋าไปแล้วโดยตนเองเป็นผู้เก็บกระเป๋าไว้เอง ดังนี้ จะเห็นได้ว่าเจตนาทุจริตของนาย ก. เกิดขึ้นภายหลังจากที่ตนได้ครอบครองกระเป๋าแล้ว การกระทำของนาย ก. จึงไม่เป็นความผิดฐานฉ้อโกง อย่างไรก็ตาม การกระทำดังกล่าวถือว่า นาย ก. ได้รับมอบหมายจากนาย ค. ให้ครอบครองกระเป๋าโดยชอบแต่กลับเบียดบังทรัพย์สินนั้นเป็นของตนโดยทุจริตจึงเป็นความผิดฐานยกยอกทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 352

(ง) โทษในความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา 341

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 341 ระบุว่าโทษจำคุกในความผิดฐานฉ้อโกงไว้ไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ นอกจากนี้ตามมาตรา 348 ได้บัญญัติให้ความผิดตามมาตรา 341 นี้เป็นความผิดอันยอมความได้

3.1.1.2 ความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา 342

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 342 บัญญัติว่า “ถ้าในการกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ผู้กระทำ

(1) แสดงตนเป็นคนอื่น หรือ

(2) อาศัยความเบาปัญญาของผู้ถูกลอกลวงซึ่งเป็นเด็ก หรืออาศัยความอ่อนแอทางจิตของผู้ถูกลอกลวง...”

ความผิดฐานนี้นิยมเรียกกันว่าความผิดฐานฉ้อโกงโดยการแสดงตนเป็นบุคคลอื่นหรืออาศัยความเบาปัญญาของผู้ถูกลอกลวง โดยผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นจากความผิดฉ้อโกงธรรมดาในมาตรา 341 ดังนั้น จึงต้องมีการกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 341 ด้วย กล่าวคือ ต้องมีการหลอกลวงเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือเพื่อให้ผู้ถูกลอกลวงทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิและผู้กระทำมีเจตนาทุจริต ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

(ก) ฉ้อโกงโดยแสดงตนเป็นคนอื่น

การแสดงตนเป็นคนอื่น คือ การที่บุคคลหนึ่งแสดงออกโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยาย หรือโดยกริยาอื่นใด เช่น การเขียน เป็นต้น เพื่อให้บุคคลหนึ่งหรือบุคคลอื่นใดเชื่อว่าบุคคลนั้นเป็นอีกบุคคลหนึ่ง เช่น ปลอมตัวเป็นผู้อื่นไปหลอกเข้าทำสัญญากับเจ้าทรัพย์โดยบอกชื่อเท็จให้ตรงกับชื่อผู้ที่ปลอมตัวไปแทนจนเจ้าทรัพย์หลงเชื่อยอมเข้าทำสัญญาด้วย ทำให้ได้เงินไปจากเจ้าทรัพย์ ถือเป็นการฉ้อโกงโดยการแสดงตนเป็นบุคคลอื่น⁸ ทั้งนี้โดยไม่ต้องคำนึงว่าบุคคลอีกคนหนึ่งนั้นจะมีตัวตนอยู่จริงหรือไม่ เช่น นาย ก. บอกกับนาย ข. ว่าตนคือนาย ค. แม้ว่าที่จริงแล้วนาย ค. ไม่มีตัวตนอยู่เลยก็ถือเป็นการแสดงตนเป็นบุคคลอื่นแล้ว⁹ อย่างไรก็ตาม การแสดงต่อบุคคลอื่นว่าตนเองมีฐานะอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นเท็จนั้น ไม่ถือว่าเป็นการแสดงตนเป็นบุคคลอื่น เช่น การที่หลอกว่าตนเป็นผู้จัดการบริษัทไม่ถือเป็นการแสดงตนเป็นบุคคลอื่น เป็นเพียงการแสดงฐานะอันเป็นเท็จไม่ผิดตามมาตรา 342¹⁰ หรือหลอกลวงว่าเป็นภริยาและ

⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 520/2479

⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 1784/2493 ประชุมใหญ่

¹⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 122/2506

ทายาทสืบโททหารผู้ถึงแก่ความตายในหน้าที่ราชการเพื่อรับบำนาญพิเศษของผู้ตาย ดังนี้ มิได้แสดงตนว่าเป็นคนหนึ่งคนใด ไม่เข้าลักษณะแสดงตนเป็นคนอื่น ไม่เป็นความผิดตามมาตรา 342¹¹ เป็นต้น

(ข) ข้อโกงโดยอาศัยความเบาปัญญาของเด็กหรือความอ่อนแอแห่งจิตของผู้ถูกลอกหลวง

การข้อโกงโดยอาศัยความเบาปัญญาของเด็กนั้นมีประเด็นที่ต้องพิจารณา คือ ขอบเขตของอายุของผู้ถูกลอกหลวงว่าอายุเท่าใดจึงจะถือว่าเป็นเด็กในความหมายของมาตรานี้ ในเรื่องนี้อาจเทียบเคียงได้กับบทบัญญัติมาตรา 73 และ 74 แห่งประมวลกฎหมายอาญาที่กล่าวถึงคำว่าเด็กโดยได้บัญญัติอายุไว้ กล่าวคือ บุคคลที่อายุยังไม่เกิน 14 ปี ในสายตาของกฎหมายถือว่าเป็นเด็กตามบทบัญญัติดังกล่าว อย่างไรก็ตามยังต้องคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ และสภาวะแห่งจิตของเด็กนั้นเป็นเครื่องประกอบถึงความเบาปัญญาของเด็กด้วยเนื่องจากในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางการศึกษา ตลอดจนเทคโนโลยีต่าง ๆ อาจส่งผลกระทบต่อระดับสติปัญญาและความคิดอ่านของเด็กได้ ดังนั้นจึงควรเป็นข้อเท็จจริงที่ศาลจะพิจารณาเป็นกรณีไป¹² ดังนั้น หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าผู้กระทำได้กระทำความผิดฐานข้อโกงและโดยอาศัยความเบาปัญญาของผู้ถูกลอกหลวงซึ่งเป็นเด็กแล้ว ผู้กระทำก็มีความผิดตามอนุมาตรานี้ เช่น จำเลยหลอกหลวงว่าจะพาโจทก์ซึ่งเป็นเด็กว่าจะพาไปเรียนหนังสือต่อที่กรุงเทพฯ ให้โจทก์เตรียมหาเงินไว้และแนะนำให้โจทก์ลักเงินบิดา โจทก์ปฏิบัติตามเมื่อได้เงินมาแล้วมอบให้จำเลย จำเลยได้เอาเงินนั้นไปเสียถือเป็นความผิดตามมาตรา 342 (2)¹³ เป็นต้น

การข้อโกงโดยอาศัยความอ่อนแอทางจิตของผู้ถูกลอกหลวง หมายถึง ผู้ถูกลอกหลวงนั้นมีจิตอยู่ในระดับอ่อนแอกว่าวิญญูชนทั่วไป โดยไม่คำนึงถึงวัย เพศ หรือสุขภาพทางกายของผู้นั้น นอกจากนี้ยังอาจหมายถึงความบกพร่องทางจิต เนื่องจาก

¹¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 986/2505

¹² พัฒม์ เนียมบุญชรร, คำอธิบายเรียงมาตราประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2-3 ความผิด – ลหุโทษ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2538), หน้า 156.

¹³ คำพิพากษาฎีกาที่ 736/2504

จิตบกพร่อง โรคจิต หรือจิตฟั่นเฟือนตามนัยมาตรา 65 แห่งประมวลกฎหมายอาญาด้วย¹⁴ อย่างไรก็ตามการพิจารณาว่าผู้ใดมีความอ่อนแอทางจิตหรือไม่นี้เป็นข้อเท็จจริงซึ่งอาจต้องอาศัยหลักวิชาและความเห็นของแพทย์ผู้เชี่ยวชาญประกอบซึ่งต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นกรณีไปเช่นกัน

(ค) โทษในความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา 342

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 342 ระบุว่าโทษจำคุกในความผิดฐานฉ้อโกงไว้ไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ นอกจากนี้ตามมาตรา 348 ได้บัญญัติให้ความผิดตามมาตรา 342 นี้เป็นความผิดอันยอมความได้

3.1.1.3 ความผิดฐานฉ้อโกงกับการใช้เช็ค

ที่กล่าวมาในหัวข้อ 3.1.1.1 และหัวข้อ 3.1.1.2 เป็นลักษณะความผิดทางกฎหมายและระวางโทษของความผิดฐานฉ้อโกงและความผิดฐานฉ้อโกงโดยแสดงตนเป็นบุคคลอื่นหรือโดยอาศัยความเบาปัญญาของเด็กหรือความอ่อนแอทางจิตของผู้ถูกลอกลวง ความผิดทั้งสองฐานดังกล่าวอาจถูกนำมาใช้กับข้อเท็จจริงกรณีการออกเช็คได้ ถ้าเป็นการออกเช็คหรือทำเช็คขึ้นโดยทุจริตเพื่อหลอกลวงเอาทรัพย์สินจากผู้รับเช็คหรือธนาคาร เช่น การลงลายมือชื่อของคนอื่นในเช็คถือเป็นการลงลายมือชื่อปลอม เป็นการแสดงตนเป็นคนอื่นอยู่ในตัวผู้กระทำความผิดมีความผิดฐานฉ้อโกงโดยการแสดงตนเป็นคนอื่นตามมาตรา 342 (1) นอกจากนี้ยังเป็นความผิดฐานปลอมเอกสารและใช้เอกสารปลอมอีกด้วย¹⁵

เนื่องจากการที่รัฐประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497 บังคับกับกรณีการสั่งจ่ายเช็คที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน โดยให้ถือว่าเป็นความผิดอาญามีโทษจำคุกและปรับ เมื่อเกิดกรณีธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ผู้ทรงเช็คโดยชอบด้วยกฎหมายขณะนั้นจึงนิยมดำเนินคดีภายใต้บทบัญญัติดังกล่าวมากกว่าที่จะอาศัยบทบัญญัติว่าด้วยฉ้อโกงตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 หรือตามประมวลกฎหมายอาญา

¹⁴ พัทธน์ เนียมบุญขร, คำอธิบายเรียงมาตราประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2-3 ความผิด – ลuhnโทษ, หน้า 156.

¹⁵ เทียบเคียงคำพิพากษาฎีกาที่ 1067/2507

ฉบับปัจจุบันซึ่งบทบัญญัติเรื่องข้อโกงภายใต้กฎหมายทั้งสองฉบับมีลักษณะทำนองเดียวกัน¹⁶ เหตุผลนั้นเนื่องมาจากการพิสูจน์เจตนาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497 นั้นทำได้ง่ายกว่าเพียงนำสืบว่าการกระทำของผู้สั่งจ่ายเข้าองค์ประกอบประการใด ประการหนึ่งดังที่กฎหมายบัญญัติไว้ก็ถือว่าเป็นความผิดแล้ว แต่หากเป็นกรณีของความผิดฐาน ข้อโกงโจทก์จะต้องนำสืบถึงเจตนาธรรมดา เจตนาทุจริตซึ่งเป็นเจตนาพิเศษ การหลอกลวง รวมถึงวิธีการหลอกลวงให้ครบองค์ประกอบตามที่กฎหมายบัญญัติจึงจะเป็นความผิด ดังนั้น นับตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเนื่องมาจากการใช้เช็คเป็นต้นมา จึงไม่ค่อยปรากฏว่าได้มีการฟ้องร้องดำเนินคดีแก่ผู้สั่งจ่ายเช็คในความผิดฐานข้อโกงมากนักแม้ว่าโทษที่บัญญัติไว้ในความผิดฐานข้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญาจะมีโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในความผิดฐานสั่งจ่ายเช็คที่ถูกระงับการชำระเงินตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเนื่องมาจากการใช้เช็คก็ตาม

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนขอยกอุทาหรณ์เกี่ยวกับการใช้เช็คที่เป็น ความผิดฐานข้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญาอันอาจเกิดขึ้นได้ ดังต่อไปนี้

อุทาหรณ์ 1 นาย ก. สั่งจ่ายเช็คธนาคาร อ. ให้แก่นาย ข. เพื่อชำระหนี้ค่าสินค้าที่ตนซื้อจากนาย ข. โดยตนรู้อยู่แล้วว่าไม่มีเงินในบัญชีเพียงพอที่จะจ่ายตามเช็ค และนาย ก. จะไม่นำเงินไปเข้าบัญชีดังกล่าวในวันที่เช็คถึงกำหนดใช้เงิน ทั้งนี้ การที่นาย ก. สั่งจ่ายเช็คให้แก่นาย ข. ไปก็โดยมีเจตนาที่จะให้นาย ข. ส่งมอบสินค้าให้แก่ตนเท่านั้น มิได้ต้องการชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายแต่อย่างใด ดังนี้ เป็นการกระทำโดยทุจริตของนาย ก. หลอกลวงนาย ข. โดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จว่าเช็คนั้นสามารถนำไปขึ้นเงินได้ และโดยการหลอกลวงเช่นว่านี้ได้ ไปซึ่งสินค้าจากนาย ข. ผู้ถูกหลอกลวง การกระทำของนาย ก. จึงเป็นความผิดฐานข้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341

¹⁶ กฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 304 บัญญัติว่า "ผู้ใดใช้อุบายหลอกลวงด้วยประการใด ๆ อันต้องประกอบด้วยเอาความเท็จมากล่าว หรือแก้งักปิดเหตุการณ์อย่างใด ๆ ที่มันควรต้องบอกให้แจ้งนั้น โดยมันมีเจตนาทุจริตคิดหลอกลวงให้ผู้อื่นผู้ใดส่งทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใด ให้แก่ตัวมันเองหรือแก่ผู้อื่นก็ดี หรือให้เขาทำหนังสือสำคัญ หรือให้เขาถอนหรือทำลายหนังสือสำคัญใด ๆ ก็ดี ท่านว่ามันหลอกลวงเช่นว่ามานี้กระทำการข้อโกง มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินกว่าสามปี และให้ปรับไม่เกินกว่าสองพันบาทด้วยอีกโสดหนึ่ง"

อุทธรณ์ 2 นาย ก. สั่งจ่ายเช็คธนาคาร อ. ให้แก่นาย ข. เพื่อชำระหนี้ค่าสินค้าตามอุทธรณ์ 1 ข้างต้น แต่นาย ก. ได้ลงลายมือของนาย ค. ชื่อผู้สั่งจ่าย เพื่อให้ นาย ข. เชื่อว่าตนเป็นนาย ค. เพื่อที่จะไม่ต้องชำระค่าสินค้าตามสัญญาซื้อขาย การกระทำของ นาย ก. นอกจากจะมีความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา 341 แล้ว ยังถือเป็นความผิดฐานฉ้อโกงโดยการแสดงตนเป็นคนอื่นตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 342 ด้วย

จากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาและอุทธรณ์ดังกล่าวข้างต้นเกี่ยวกับการใช้เช็คและความผิดฐานฉ้อโกง มีข้อสังเกตคือผู้กระทำความผิดจะใช้เช็คเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด เนื่องจากองค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกงจำเป็นต้องมีการหลอกลวงและการหลอกลวงนั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวง ดังนั้น จึงอาจมีข้อจำกัดบางประการเกี่ยวกับการนำความผิดอาญาฐานฉ้อโกงมาใช้กับการใช้เช็ค ซึ่งผู้เขียนจะขอนำไปกล่าวไว้ในบทต่อไปว่าด้วยการวิเคราะห์ความเหมาะสมของความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญาที่มีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน

3.1.2 พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505

ธุรกิจการธนาคารพาณิชย์มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากเป็นกิจการที่ส่งผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจของประเทศเพราะธนาคารพาณิชย์ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างผู้มีเงินออมกับผู้ประกอบกิจการที่ต้องการเงินลงทุน ทำหน้าที่จัดสรรและบริหารการไหลเวียนของเงินทุนในระบบเศรษฐกิจ การให้สินเชื่อ (Credit Extension) ในรูปของนิติกรรมสัญญาต่าง ๆ ในการพาณิชย์ รวมทั้งทำธุรกรรมเกี่ยวกับตราสารเปลี่ยนมือและการปริวรรตเงินตราต่างประเทศ นอกจากนี้การถือสินทรัพย์สภาพคล่องในปริมาณสูงในการบริการชำระเงินก็ส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์เป็นสื่อที่ทรงประสิทธิภาพในการบริการชำระเงินในการซื้อขายแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์สินเชื่อและบริการทางการเงินในระบบเศรษฐกิจ (Payment Services) เช่น การใช้เช็คและระบบเช็คเคลียร์ริง (Clearing) หรือการโอนเงินในระบบหักบัญชีอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ¹⁷

¹⁷ พรชัย วิวัฒน์นัทธกุล, หลักกฎหมายแพ่งว่าด้วยการให้บริการธนาคาร (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), หน้า 1 – 5.

โดยที่การประกอบธุรกิจธนาคารพาณิชย์มีความสำคัญดังที่กล่าวมาแล้ว รัฐจึงต้องกำกับดูแลการทำหน้าที่ของธนาคารพาณิชย์ในแง่มุมต่าง ๆ เช่น ความมั่นคงและสถานะการเงิน การบริหารสภาพคล่อง การกระจายความเสี่ยงในการบริหารสินเชื่อไปในภาคธุรกิจและกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่พึงประสงค์ การคุ้มครองสิทธิของผู้ใช้บริการของธนาคารพาณิชย์ในฐานะที่เป็นผู้บริโภค การคุ้มครองสิทธิของผู้ที่ลงทุนผ่านธนาคารพาณิชย์ทั้งโดยตรง (ในรูปของการถือหุ้น) และหน่วยลงทุนในกองทุนต่าง ๆ ที่ธนาคารพาณิชย์นำเสนอต่อประชาชน การกำกับดูแลจำนวนผู้ประกอบการให้บริการเป็นธนาคารพาณิชย์ และการให้อนุญาตธนาคารพาณิชย์ในการทำกิจกรรมลงทุนต่าง ๆ และบริการต่าง ๆ ที่จะนำเสนอต่อประชาชนผู้ให้บริการ¹⁸ นอกจากนี้รัฐสามารถดำเนินนโยบายทางการเงินของประเทศโดยผ่านทางธนาคารพาณิชย์ได้อีกด้วย รัฐจึงจำเป็นที่จะต้องควบคุมการดำเนินกิจการธนาคารพาณิชย์ให้ดำเนินไปในแนวทางเดียวกันและอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายและนโยบายเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลสำคัญหลายประการ เช่น เหตุผลด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การป้องกันอาชญากรรมทางเศรษฐกิจในรูปแบบต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นโดยการใช้ธนาคารพาณิชย์เป็นเครื่องมือในการทำความผิด หรือเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งเป็นประชาชนผู้ให้บริการโดยทั่วไป เป็นต้น

ประเทศไทยมีกฎหมายที่ใช้กำกับดูแลและควบคุมการประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์มาตั้งแต่ พ.ศ. 2471 ฉบับแรกคือพระราชบัญญัติควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบต่อความปลอดภัยหรือความสุขของประชาชน พ.ศ. 2471 ต่อมาจึงมีการบัญญัติกฎหมายที่ใช้กำกับกิจการธนาคารพาณิชย์เป็นการเฉพาะคือ พระราชบัญญัติควบคุมกิจการธนาคาร พ.ศ. 2480 ซึ่งกฎหมายฉบับนี้มีการแก้ไขเมื่อ พ.ศ. 2488 จนกระทั่งได้มีการยกเลิกกฎหมายฉบับดังกล่าวและใช้พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (“พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์”) โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้มีการแก้ไขครั้งสุดท้ายโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2541 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541¹⁹ ซึ่งผู้เขียนจะขอลำถึงลักษณะที่สำคัญของพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์รวมทั้งบัญญัติที่สามารถนำมาใช้สร้างความเชื่อถือให้แก่การใช้เช็คได้โดยสังเขปดังต่อไปนี้

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5 – 6.

¹⁹ กอบเกียรติ ผดุงกิตติมาลย์, “มาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลการดำเนินกิจการของธนาคารพาณิชย์กับแนวคิดบรรษัทภิบาล,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 29 – 30.

3.1.2.1 ลักษณะทางกฎหมายของธนาคารพาณิชย์ตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์

(ก) ความหมายของธนาคารพาณิชย์ภายใต้พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์

คำว่า “การธนาคารพาณิชย์” ตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 หมายความว่า การประกอบธุรกิจประเภทรับฝากเงินที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถามหรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ และใช้ประโยชน์เงินนั้นในทางหนึ่งหรือหลายทาง เช่น (ก) ให้สินเชื่อ (ข) ซื้อขายตั๋วแลกเงินหรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นใด (ค) ซื้อขายเงินปรีวรรตต่างประเทศ และคำว่า “ธนาคารพาณิชย์” หมายความว่า ธนาคารที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์ และหมายรวมถึงสาขาของธนาคารต่างประเทศที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์ด้วย²⁰ นอกจากการธนาคารพาณิชย์แล้ว ธนาคารพาณิชย์อาจกระทำธุรกิจที่เกี่ยวข้องหรือเนื่องจากการธนาคารพาณิชย์หรือธุรกิจอันเป็นประเพณีที่ธนาคารพาณิชย์พึงกระทำ เช่น การเรียกเก็บเงินตามตั๋วเงิน การรับอาวัลตั๋วเงิน การรับรองตั๋วเงิน การออกเลตเตอร์ออฟเครดิตหรือการค้าประกันหรือธุรกิจทำนองเดียวกันด้วยก็ได้ เมื่อได้รับอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทย แต่จะประกอบการค้าหรือธุรกิจอื่นใดมิได้²¹

(ข) การกำกับดูแลการประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์ภายใต้พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์

พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ได้บัญญัติให้บุคคล คณะบุคคล หรือองค์กรของรัฐดังต่อไปนี้เป็นผู้ทำหน้าที่ควบคุมและกำกับดูแลและการประกอบกิจการของธนาคารพาณิชย์

- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง²² มีอำนาจดังต่อไปนี้ คือ อำนาจในการสั่งเพิกถอนใบอนุญาตหรือสั่งให้เลิกสาขาของธนาคารพาณิชย์ตามที่

²⁰ ดูพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 4

²¹ ดูพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 9 ทวิ

²² ดูพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 50

ได้อนุญาตไปแล้ว²³ อำนาจในการสั่งให้ธนาคารพาณิชย์ยื่นรายงานลับ²⁴ อำนาจตั้งผู้ตรวจการธนาคารพาณิชย์²⁵ อำนาจสั่งควบคุมธนาคารพาณิชย์หรือสั่งเพิกถอนใบอนุญาตในกรณี que เห็นว่าฐานะหรือการดำเนินการของธนาคารพาณิชย์ได้อยู่ในลักษณะอันจะเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ประโยชน์ของประชาชน²⁶ อำนาจแต่งตั้งบุคคลเพื่อทำหน้าที่สอบสวนพฤติการณ์เมื่อปรากฏว่าธนาคารพาณิชย์ใดหยุดทำการจ่ายเงินและอำนาจสั่งควบคุมธนาคารพาณิชย์ในกรณีดังกล่าว²⁷ อำนาจสั่งยกเลิกการควบคุมธนาคารพาณิชย์²⁸ และอำนาจให้ความเห็นชอบในการโอนกิจการของธนาคารพาณิชย์ทั้งหมดหรือบางส่วน²⁹

นอกจากนี้พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ได้บัญญัติให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมีอำนาจกระทำการบางอย่างภายใต้คำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทย อันได้แก่ อำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในการระงับการดำเนินกิจการของธนาคารพาณิชย์ทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นการชั่วคราวเพื่อแก้ไขฐานะหรือการดำเนินการของธนาคารพาณิชย์ หรือเพื่อประโยชน์ในการรักษาเสถียรภาพทางการเงินหรือระบบสถาบันการเงิน³⁰ หรือในกรณีเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศหรือเพื่อแก้ไขภาวะเศรษฐกิจ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมีอำนาจกำหนดการดังต่อไปนี้³¹

- (1) ให้ธนาคารพาณิชย์ให้สินเชื่อนอกกิจการประเภทใด ๆ ไม่น้อยกว่าอัตราที่กำหนด
- (2) ห้ามมิให้ธนาคารพาณิชย์ให้สินเชื่อนอกกิจการใด ๆ เพิ่มขึ้นหรือเพิ่มขึ้นเกินอัตราที่กำหนด

²³ ดูพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 20

²⁴ ดูพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 23

²⁵ ดูพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 24

²⁶ ดูพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 25

²⁷ ดูพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 26

²⁸ ดูพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 32

²⁹ ดูพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 38 ตี

³⁰ ดูพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 17 ทวิ

³¹ ดูพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 13 ตี

- ธนาคารแห่งประเทศไทย มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ให้ธนาคารพาณิชย์ถือปฏิบัติเกี่ยวกับการรับฝากเงิน การกู้ยืมเงิน หรือการซื้อขายตัวแลกเงินหรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นใดได้³² อำนาจในการกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องดังต่อไปนี้³³

- (1) ดอกเบี้ยที่ธนาคารพาณิชย์อาจจ่ายได้
- (2) ดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกได้
- (3) ค่าบริการที่ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกได้
- (4) เงินมัดจำที่ธนาคารพาณิชย์ต้องเรียก
- (5) หลักประกันทรัพย์สินที่ธนาคารพาณิชย์ต้องเรียก

นอกจากนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยยังมีอำนาจกำหนดวันเปิดทำการหรือปิดทำการของธนาคารพาณิชย์³⁴ อำนาจสั่งให้ธนาคารพาณิชย์กระทำการหรืองดเว้นกระทำการ หรือแก้ไขการกระทำตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ มาตรา 22 (1) – (8) อำนาจในการสั่งให้ธนาคารพาณิชย์แก้ไขฐานะหรือการดำเนินการที่อยู่ในลักษณะอันอาจเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์ของประชาชน³⁵ และอำนาจในการถอดถอนกรรมการหรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์³⁶

- ผู้ตรวจการธนาคารพาณิชย์ โดยการแต่งตั้งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ผู้ตรวจการธนาคารพาณิชย์มีหน้าที่ตรวจสอบและรายงานกิจการและสินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ตามที่พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์บัญญัติ³⁷

³² ดูพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 13 จัตวา

³³ ดูพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 14

³⁴ ดูพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 17

³⁵ ดูพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 24 ทวิ

³⁶ ดูพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 24 ตริ

³⁷ ดูพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 35 และมาตรา 35 ทวิ

- คณะกรรมการควบคุมธนาคารพาณิชย์ ประกอบด้วยประธานกรรมการหนึ่งคน และกรรมการอื่นอีกไม่น้อยกว่าสองคน โดยมีอำนาจดำเนินกิจการของธนาคารพาณิชย์ที่ถูกควบคุมตามคำสั่งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง³⁸

3.1.2.2 การสร้างความเชื่อถือให้แก่การใช้เช็คภายใต้พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์

พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ มาตรา 22³⁹ ได้บัญญัติถึงอำนาจสั่งให้ธนาคารพาณิชย์กระทำการหรืองดเว้นการกระทำหรือแก้ไขการกระทำใดตามที่บัญญัติไว้ใน (1) – (8) โดยมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขและระยะเวลาซึ่งธนาคารพาณิชย์ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขและระยะเวลาที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด บทบัญญัติในมาตรานี้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมาตรการที่จะช่วยสร้างความเชื่อถือให้แก่การใช้เช็คโดยอาศัยกลไกของ

³⁸ ดูพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 26 ถึงมาตรา 33

³⁹ มาตรา 22 ในกรณีที่ธนาคารแห่งประเทศไทยเห็นว่าธนาคารพาณิชย์ใด

(1) ดำรงเงินสดสำรองไม่ได้ตามอัตราส่วนที่กำหนดเป็นเงื่อนไข

(2) ดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องไม่ได้ตามอัตราส่วนที่กำหนดเป็นเงื่อนไข

(3) รับฝากเงินหรือกู้ยืมเงินหรือก่อภาระผูกพันโดยไม่ลงบัญชีให้ถูกต้องและครบถ้วนหรือสร้างรายการให้สินเชื่อไม่ตรงต่อความจริง

(4) ให้สินเชื่อหรือลงทุนเกินอัตราที่กำหนด หรือให้สินเชื่อในลักษณะที่สังเกตเห็นได้ว่าจะเรียกคืนไม่ได้ตามหลักเกณฑ์ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด

(5) ให้สินเชื่อแก่หรือลงทุนในกิจการที่ธนาคารพาณิชย์หรือกรรมการของธนาคารพาณิชย์นั้นมีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง หรือให้สินเชื่อแก่ผู้ถือหุ้นของธนาคารพาณิชย์นั้นในปริมาณเกินสมควรหรือมีเงื่อนไขหรือข้อกำหนดพิเศษผิดไปจากปกติ

(6) ไม่ตัดสินทรัพย์ที่ไม่มีราคาหรือเรียกคืนไม่ได้ออกจากบัญชี

(7) ไม่กั้นเงินสำรองสำหรับสินทรัพย์ที่สงสัยว่าจะไม่มีราคาหรือเรียกคืนไม่ได้

(8) กระทำการหรืองดเว้นการกระทำใดตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดขึ้นเพื่อพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของประชาชน

ให้ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจสั่งให้ธนาคารพาณิชย์นั้นกระทำการหรืองดเว้นการกระทำ หรือแก้ไขการดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ในการนี้จะกำหนดเงื่อนไขและระยะเวลาไว้ด้วยก็ได้

พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์นั้นอยู่ในมาตรา 22 (8) ที่บัญญัติให้เป็นดุลพินิจของธนาคารแห่งประเทศไทยที่จะกำหนดมาตรการใด ๆ ขึ้นเพื่อพิทักษ์รักษาประโยชน์ของประชาชน เมื่อเห็นสมควรธนาคารแห่งประเทศไทยจะดำเนินการออกเป็นประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย และแจ้งประกาศดังกล่าวไปยังธนาคารพาณิชย์เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ ปฏิบัติตาม

ที่ผ่านมาธนาคารแห่งประเทศไทยได้ใช้อำนาจตามมาตรา 22 (8) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ อันเกี่ยวข้องกับการพิทักษ์ผลประโยชน์ของประชาชน ดังต่อไปนี้⁴⁰

- ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การก่อภาระผูกพันของธนาคารพาณิชย์ในบางลักษณะ ลงวันที่ 8 กันยายน 2530

- ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่อง การบันทึกบัญชีรับรูดอกเบี้ยค้างรับเป็นรายได้ ลงวันที่ 24 ธันวาคม 2541

- ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การดำเนินการแก้ไขปัญหาและการปรับปรุงระบบคอมพิวเตอร์ของธนาคารพาณิชย์ ลงวันที่ 20 มกราคม 2542 (ปัจจุบันถูกยกเลิก)

- ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การเป็นกรรมการในบริษัทลูกหนี้ของกรรมการและผู้บริหารระดับสูงของธนาคารพาณิชย์ ลงวันที่ 17 กันยายน 2542

- ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติเกี่ยวกับการตัดจำหน่ายลูกหนี้ออกจากบัญชี ลงวันที่ 21 กันยายน 2542

- ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การให้สินเชื่อแก่หรือลงทุนในกิจการที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องและการให้สินเชื่อแก่ผู้ถือหุ้น ลงวันที่ 4 กันยายน 2544 (ปัจจุบันถูกยกเลิก)

---

⁴⁰ ที่มา เว็บไซต์ของธนาคารแห่งประเทศไทย "www.bot.go.th"

- ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การเป็นกรรมการในบริษัทจำกัดอื่นของกรรมการและผู้บริหารระดับสูงของธนาคารพาณิชย์ ลงวันที่ 4 กันยายน 2544

- ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การให้สินเชื่อแก่หรือลงทุนในกิจการที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องและการให้สินเชื่อแก่ผู้ถือหุ้น ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2544 (ปัจจุบันถูกยกเลิก)

- ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การให้สินเชื่อแก่หรือลงทุนในกิจการที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องและการให้สินเชื่อแก่ผู้ถือหุ้นของธนาคารพาณิชย์ ลงวันที่ 24 กรกฎาคม 2545 (ปัจจุบันถูกยกเลิก)

- ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตของธนาคารพาณิชย์ ลงวันที่ 12 พฤศจิกายน 2545 (ปัจจุบันถูกยกเลิก)

- ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การเป็นกรรมการในบริษัทอื่นของกรรมการและผู้บริหารระดับสูงของธนาคารพาณิชย์ ลงวันที่ 26 กันยายน 2546

- ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตของธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) ลงวันที่ 29 กันยายน 2546

- ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง หลักเกณฑ์การให้บริการแก่ลูกค้า การเปิดเผยและการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมของธนาคารพาณิชย์ ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2546

- ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตของธนาคารพาณิชย์ ลงวันที่ 23 มีนาคม 2547

- ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การให้สินเชื่อแก่หรือลงทุนในกิจการที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องและการให้สินเชื่อแก่ผู้ถือหุ้นของธนาคารพาณิชย์ ลงวันที่ 9 มิถุนายน 2547 (ปัจจุบันถูกยกเลิก)

- ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การแต่งตั้งกรรมการที่เป็นผู้บริหารและผู้บริหารระดับสูงของธนาคารพาณิชย์ ลงวันที่ 27 กรกฎาคม 2547

- ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับสำหรับธนาคารพาณิชย์ ลงวันที่ 24 มิถุนายน 2548

- ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การให้สินเชื่อแก่หรือลงทุนในกิจการที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องและการให้สินเชื่อแก่ผู้ถือหุ้นของธนาคารพาณิชย์ ลงวันที่ 25 กรกฎาคม 2548

จะเห็นได้ว่าธนาคารแห่งประเทศไทยอาศัยบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ มาตรา 22 (8) ในการออกประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อแทรกแซงและควบคุมการประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์ให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยมาโดยตลอด ยกตัวอย่างเช่น การออกประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตที่ครั้งหนึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยปล่อยให้ธนาคารพาณิชย์แต่ละรายกำหนดหลักเกณฑ์ของตนเอง โดยควบคุมเฉพาะแต่การคิดอัตราดอกเบี้ยกับผู้ให้บริการบัตรเครดิตเท่านั้น ต่อมาเมื่อเกิดปัญหาจากใช้บัตรเครดิตมากขึ้น ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงเข้ามากำหนดหลักเกณฑ์ให้ธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ ปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน โดยให้เหตุผลในการออกประกาศว่า “เพื่อเป็นการพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของประชาชนและเป็นการระมัดระวังและป้องกันปัญหาจากบัตรเครดิตที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ตลอดจนเพื่อให้หลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตมีความเหมาะสม ชัดเจนและสามารถถือปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน”⁴¹

⁴¹ ดูประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตของธนาคารพาณิชย์ ลงวันที่ 23 มีนาคม 2547

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ มาตรา 22 (8) ประกอบกับกรณีการใช้เช็ค เช็คจัดเป็นตัวเงินและเครื่องมือเครดิตสำคัญประเภทหนึ่งที่ยืมใช้อย่างแพร่หลายในหมู่ลูกค้าของธนาคารพาณิชย์ และมีผู้เกี่ยวข้องอย่างน้อยสามฝ่าย คือ ธนาคาร ลูกค้าผู้ใช้เช็คของธนาคารและบุคคลภายนอกผู้รับเช็คเพื่อชำระหนี้ ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่เป็นประจำคือการที่ลูกค้าผู้ใช้เช็คได้ส่งจ่ายเช็คโดยไม่มีเงินในบัญชีเพียงพอกับจำนวนเงินตามเช็ค ในการนี้หากธนาคารแห่งประเทศไทยต้องการที่จะสร้างความเชื่อถือให้กับการใช้เช็ค โดยไม่คำนึงถึงมาตรการอื่นที่มีอยู่ในปัจจุบัน ธนาคารแห่งประเทศไทยก็สามารถทำได้โดยอาศัยบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์เช่นเดียวกับกรณีของการควบคุมธุรกิจบัตรเครดิตดังที่ได้กล่าวมาแล้วโดยออกเป็นประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขให้กับการเปิดบัญชีกระแสรายวันและการใช้เช็คเพื่อให้ธนาคารพาณิชย์ทุกธนาคารถือปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกันซึ่งผู้เขียนจะขอกล่าวถึงความเหมาะสมของการสร้างความเชื่อถือให้กับการใช้เช็คว่าด้วยการวิเคราะห์ความเหมาะสมของมาตรการตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ในบทต่อไป

3.1.3 มาตรการภายใต้พระราชบัญญัติข้อมูลเครดิต พ.ศ. 2545

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้นิยามความหมายของคำว่า "เครดิต" หมายถึง ชื่อเสียงหรือความเชื่อถือในตัวบุคคลหรือในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง, ความเชื่อถือในฐานะทางการเงินของบุคคลหรือสถาบัน ซึ่งในทางการธุรกิจการค้าเครดิตมีความสำคัญในฐานะเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการ และยังเป็นเครื่องบ่งชี้ฐานะทางการเงินของบุคคลโดยแสดงความน่าเชื่อถือของบุคคลแต่ละคนว่ามีมากน้อยเพียงใด นอกจากนี้เครดิตยังหมายความรวมถึงตราสารสินเชื่อ (Credit Instrument) ซึ่งเป็นเครื่องมือธุรกรรมทางการเงินที่เกิดจากการค้าขายระหว่างกัน เช่น เช็ค ตั๋วสัญญาใช้เงิน เป็นต้น ลักษณะของเครดิตโดยทั่วไปสามารถแบ่งออกได้ 2 ลักษณะโดยลักษณะแรกได้แก่ เครดิตการกู้ยืม (Loan Credit) เช่น การกู้ยืม การเบิกเงินเกินบัญชี และธุรกิจบัตรเครดิต เป็นต้น ลักษณะที่สองคือเครดิตการค้าขาย (Sale Credit) เช่น การซื้อขายระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายในรูปแบบของการเปิดบัญชีระหว่างกัน โดยกำหนดระยะเวลาการชำระหนี้ดังกล่าวไว้ในอนาคต โดยอาจจะชำระกันเต็มจำนวนหรือเป็นงวด ๆ ก็ได้

ในระบบเศรษฐกิจ เครดิตมีความสำคัญในฐานะที่เป็นเครื่องช่วยให้เกิดสภาพคล่องในระบบ ช่วยเพิ่มความสามารถในการซื้อสินค้าและบริการของบุคคลหรือผู้ประกอบการ

ธุรกิจมากกว่าการใช้เงินสด จึงก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายของเงินทุนจากแหล่งหนึ่งไปยังอีกแหล่งหนึ่งได้ง่ายกว่า ทั้งนี้อยู่บนเงื่อนไขที่ว่าผู้ให้เครดิตยินยอมที่จะให้เครดิตกับผู้ขอเครดิตด้วย เนื่องจากการที่จะให้เครดิตกับบุคคลหนึ่งบุคคลใดผู้ให้เครดิตย่อมจะต้องแบกรับความเสี่ยงในกรณีทีอาจจะไม่ได้รับชำระหนี้คืนในอนาคตจากผู้รับเครดิต การพิจารณาการให้เครดิตจึงจำเป็นต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลผู้รับเครดิตที่เรียกกันว่า “ข้อมูลเครดิต” อย่างเพียงพอ ไม่ว่าจะ เป็นข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวกับประวัติทางการเงินในอดีตและปัจจุบัน ทรรศนะที่บุคคลนั้นถือกรรมสิทธิ์ หรือแม้แต่ภาวะเศรษฐกิจก็มีส่วนสำคัญไม่น้อยในการประกอบการพิจารณาการให้เครดิต ดังนั้น ข้อมูลเครดิตจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการวิเคราะห์การให้เครดิตเพื่อให้ผู้ให้เครดิตมั่นใจได้ว่าจะได้รับชำระหนี้คืนพร้อมทั้งผลประโยชน์ (ค่าธรรมเนียมหรือดอกเบี้ย) จากการให้เครดิตดังกล่าว นอกจากนี้ ข้อมูลเครดิตยังเป็นเครื่องมือที่สามารถนำมาควบคุมการใช้เครดิตให้เป็นไปโดยถูกต้อง สุจริต และมีวินัยเพื่อไม่ก่อให้เกิดปัญหาการผิดนัดชำระหนี้ หนี้เสีย หรือหนี้สูญในระบบเศรษฐกิจอีกด้วย

เมื่อข้อมูลเครดิตมีความสำคัญดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ธุรกิจเกี่ยวกับข้อมูลเครดิตจึงเกิดขึ้นเพื่อทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการรวบรวมข้อมูลเครดิตของบุคคลสำหรับผู้ให้เครดิต เมื่อผู้ให้เครดิตต้องการข้อมูลในการวิเคราะห์การให้เครดิตแก่ผู้ขอเครดิต ธุรกิจข้อมูลเครดิตในระยะแรกมีที่มาจาก การเก็บข้อมูลของลูกค้าของผู้ประกอบการรายย่อยแต่ละราย โดยไม่มีลักษณะแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน ทั้งนี้เพราะเหตุผลและข้อจำกัดหลายประการ เช่น ผลประโยชน์ทางการค้า หรือข้อจำกัดในด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน เป็นต้น ต่อมาเมื่อการให้เครดิตเป็นที่รู้จักและถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายปัญหาที่ผู้ประกอบการประสบมากขึ้นคือ ปัญหาการผิดนัดชำระหนี้หรือไม่ชำระหนี้ ผู้ให้เครดิตจึงมีการรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการตั้งสำนักงานที่มีชื่อเรียกว่าสำนักงานข้อมูลเครดิต (Credit Information Bureau) แห่งแรกขึ้นที่กรุงลอนดอนประเทศอังกฤษเมื่อปี ค.ศ. 1803 หลังจากนั้นในปี ค.ศ. 1869 ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ก่อตั้งสำนักงานในลักษณะเดียวกันขึ้นในชื่อ “American Credit Reporting Agency” เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเครดิตในการป้องกันผู้ให้เครดิตจากลูกค้าด้วยคุณภาพ ซึ่งธุรกิจข้อมูลเครดิตได้มีการพัฒนาบทบาทและความสำคัญมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบันภายใต้การควบคุมของรัฐเนื่องจากข้อมูลเครดิตเป็นข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งถือเป็นความลับ การจัดเก็บและเปิดเผยข้อมูลให้แก่ผู้อื่นจำเป็นต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้ จึงต้องมีการตรากฎหมายขึ้นเพื่อควบคุมการประกอบกิจการธุรกิจข้อมูลเครดิต

ประเทศไทยเริ่มมีกฎหมายควบคุมการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิตอย่างชัดเจนเมื่อปี พ.ศ. 2545 ได้แก่พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. 2545 ("พระราชบัญญัติข้อมูลเครดิต") มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2546 สาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้คือการอนุญาตให้มีการจัดตั้งบริษัทข้อมูลเครดิตเพื่อเป็นศูนย์กลางการจัดเก็บข้อมูลของลูกค้าโดยมีคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิตเป็นผู้ควบคุมดูแลกำหนดขอบเขตของการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิตภายใต้กรอบที่กฎหมายให้อำนาจ ผู้เขียนขอแบ่งการพิจารณาสาระสำคัญในพระราชบัญญัตินี้ออกเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

3.1.3.1 นิยามศัพท์ภายใต้พระราชบัญญัติข้อมูลเครดิต

ผู้เขียนขอกล่าวเฉพาะนิยามศัพท์ที่สำคัญที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติข้อมูลเครดิต มาตรา 3 ดังต่อไปนี้

(ก) "ข้อมูล" หมายความว่า สิ่งที่สื่อความหมายให้รู้เรื่องราวข้อเท็จจริงของข้อมูลเครดิตไม่ว่าการสื่อความหมายนั้นจะทำได้โดยสภาพของสิ่งนั้นเอง หรือโดยผ่านวิธีการใด ๆ และไม่ว่าจะได้จัดทำในรูปของเอกสาร แฟ้ม รายงาน หนังสือ แผนผัง แผนที่ ภาพวาด ภาพถ่าย ฟิล์ม การบันทึกภาพหรือเสียง การบันทึกโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือวิธีอื่นใดที่ทำให้สิ่งที่บันทึกไว้ปรากฏได้

(ข) "การประมวลผลข้อมูล" หมายความว่า การปฏิบัติการใด ๆ กับข้อมูลไม่ว่าจะเป็นการเก็บรวบรวม การบันทึก การจัดเรียบเรียง การเก็บรักษา การแก้ไขเพิ่มเติม การนำกลับมา การใช้ การเปิดเผย การพิมพ์ การทำให้เข้าถึง การลบหรือการทำลายข้อมูล

(ค) "ผู้ควบคุมข้อมูล" หมายความว่า บุคคลธรรมดา คณะบุคคลหรือนิติบุคคลใดในภาคเอกชนไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานเดียวหรือร่วมกับหน่วยงานอื่นซึ่งทำหน้าที่ควบคุมดูแลการประมวลผลข้อมูลหรือประมวลผลข้อมูลเอง

(ง) "ข้อมูลเครดิต" หมายความว่า ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้าที่ขอสินเชื่อ ดังต่อไปนี้

(1) ข้อเท็จจริงที่บ่งชี้ถึงตัวลูกค้า และคุณสมบัติของลูกค้า

ที่ขอสินเชื่อ

(1.1) กรณีบุคคลธรรมดา หมายถึง ชื่อ ที่อยู่ วันเดือนปีเกิด สถานภาพ การสมรส อาชีพ เลขที่บัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหนังสือเดินทาง และเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร (ถ้ามี)

(1.2) กรณีนิติบุคคล หมายถึง ชื่อ สถานที่ตั้ง เลขที่ทะเบียนการจัดตั้งนิติบุคคล หรือเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร

(2) ประวัติการขอและการได้รับอนุมัติสินเชื่อ และการชำระสินเชื่อของลูกค้าที่ขอสินเชื่อรวมทั้งประวัติการชำระราคาสินค้าหรือบริการโดยบัตรเครดิต

(๑) “ข้อมูลห้ามจัดเก็บ” หมายความว่า ข้อมูลของบุคคลธรรมดาที่ไม่เกี่ยวกับการรับบริการ การขอสินเชื่อ หรือที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายหรือมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลอย่างชัดเจนดังต่อไปนี้

(1) ลักษณะพิการทางร่างกาย

(2) ลักษณะทางพันธุกรรม

(3) ข้อมูลของบุคคลที่อยู่ในกระบวนการสอบสวนหรือ

พิจารณาคดีอาญา

(4) ข้อมูลอื่นใดตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

(๒) “สินเชื่อ” หมายความว่า การให้กู้ยืมเงินหรือวงเงินในการให้กู้ยืม หรือให้ยืมหลักทรัพย์ ให้เช่าซื้อ ให้เช่าซื้อแบบลิสซิ่ง ค่าประกัน รับอาวัล รับรองตัวเงิน ชื่อชื่อลดหรือรับช่วงชื่อลดตัวเงิน เป็นเจ้าหนี้เนื่องจากได้จ่ายหรือสั่งให้จ่ายเงินเพื่อประโยชน์ของผู้เคยค้า หรือเป็นเจ้าหนี้เนื่องจากได้จ่ายเงินตามภาระผูกพันตามเล็ดเตอร์ออฟเครดิตหรือภาระผูกพันอื่น รวมทั้งการรับประกันภัย การรับประกันชีวิต การรับเป็นลูกค้าเพื่อซื้อขายหลักทรัพย์ และธุรกรรมอื่นใดตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

(๓) “บัตรเครดิต” หมายความว่า บัตรหรือสิ่งอื่นใดที่ผู้ประกอบการออกให้แก่ลูกค้าเพื่อให้ชำระค่าสินค้า ค่าบริการหรือค่าอื่นใดแทนการชำระด้วยเงินสด หรือเพื่อใช้เบิกถอนเงินสด โดยลูกค้าต้องชำระค่าธรรมเนียม ค่าบริการ ดอกเบี้ย หรือค่าอื่นใดแต่ไม่รวมถึงบัตรที่ได้มีการชำระค่าสินค้า ค่าบริการหรือค่าอื่นใดไว้ล่วงหน้าแล้ว

(ซ) “ธุรกิจข้อมูลเครดิต” หมายความว่า กิจกรรมเกี่ยวกับการควบคุมและหรือการประมวลผลข้อมูลเครดิตเพื่อให้ข้อมูลเครดิตแก่สมาชิกหรือผู้ใช้บริการ

(ฅ) “บริษัทข้อมูลเครดิต” หมายความว่า บริษัทที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต

(ญ) “ใบอนุญาต” หมายความว่า ใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต

(ฎ) “เจ้าของข้อมูล” หมายความว่า บุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลใด ๆ ซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูล หรือเป็นเจ้าของประวัติลูกค้าผู้ขอใช้บริการจากสมาชิกไม่ว่าจะเป็นการขอสินเชื่อหรือบริการอื่นใด

(ฏ) “สถาบันการเงิน” หมายความว่า นิติบุคคลที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจหรือดำเนินกิจการในราชอาณาจักร ดังนี้

- (1) ธนาคารพาณิชย์
- (2) บริษัทเงินทุน
- (3) บริษัทหลักทรัพย์
- (4) บริษัทเครดิตฟองซิเอร์
- (5) บริษัทประกันภัย
- (6) บริษัทประกันชีวิต
- (7) นิติบุคคลที่ให้บริการบัตรเครดิต
- (8) นิติบุคคลที่มีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้นเพื่อ

ดำเนินการทางการเงิน

(9) นิติบุคคลอื่นที่ประกอบกิจการให้สินเชื่อเป็นทางการค้าปกติตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด⁴²

---

⁴² ตามประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต ฉบับลงวันที่ 28 กรกฎาคม 2546 กำหนดให้ธุรกิจเช่าซื้อ และธุรกิจลิสซิ่งเป็นสถาบันการเงินตามพระราชบัญญัตินี้

(ฐ) “สมาชิก” หมายความว่า สถาบันการเงินที่บริษัทข้อมูลเครดิตรับเข้าเป็นสมาชิก

(ฑ) “ผู้ใช้บริการ” หมายความว่า สมาชิก หรือนิติบุคคลที่ประกอบกิจการอันชอบด้วยกฎหมายโดยให้สินเชื่อเป็นทางการค้าปกติ

(ฒ) “แหล่งข้อมูล” หมายความว่า บุคคลธรรมดา คณะบุคคล หรือนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลแก่บริษัทข้อมูลเครดิต

(ณ) “คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต

3.1.3.2 การควบคุมการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต

(ก) เงื่อนไขในการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต

- การประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิตจะกระทำได้ต่อเมื่อได้จัดตั้งในรูปบริษัทและได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี (มาตรา 6)

- บริษัทข้อมูลเครดิตต้องมีจำนวนหุ้นที่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยถืออยู่เกินกึ่งหนึ่งของทุนจดทะเบียนของบริษัทจำกัด หรือทุนชำระแล้วของบริษัท

ตามประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต ฉบับลงวันที่ 1 เมษายน 2548 กำหนดให้นิติบุคคลที่ประกอบกิจการให้สินเชื่อส่วนบุคคลเป็นทางการค้าปกติเป็นสถาบันการเงินตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ สินเชื่อส่วนบุคคล หมายถึง สินเชื่อที่ให้แก่บุคคลธรรมดา ดังต่อไปนี้

1. สินเชื่อที่ให้โดยมิได้ระบุดูประสงค์ หรือ
2. สินเชื่อที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการ ไม่รวมสินเชื่อเพื่อซื้อสินค้าจากกิจการของตนเอง หรือ
3. สินเชื่อที่เกิดจากการให้เช่าซื้อและลิสซิ่งในสินค้าที่ผู้ประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลมิได้จำหน่ายเป็นทางการค้าปกติ

มหาชนจำกัด แล้วแต่กรณี และต้องมีกรรมการเป็นบุคคลผู้มีสัญชาติไทยเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด (มาตรา 7 วรรคหนึ่ง) และบริษัทข้อมูลเครดิตต้องไม่มีข้อบังคับที่ให้อำนาจคนต่างด้าวในการเสนอแต่งตั้งกรรมการบริหารส่วนใหญ่หรือมีอำนาจในการบริหารจัดการนิติบุคคลนั้นด้วยวิธีการอื่นใด (มาตรา 7 วรรคสอง)

- บริษัทข้อมูลเครดิตต้องใช้คำนำหน้าชื่อว่า "บริษัทข้อมูลเครดิต" และคำว่า "จำกัด" หรือ "จำกัด (มหาชน)" แล้วแต่กรณี ต่อท้าย (มาตรา 8)
- ห้ามมิให้บริษัทข้อมูลเครดิต ผู้ควบคุมข้อมูลและผู้ประมวลผลข้อมูลจัดเก็บข้อมูลห้ามจัดเก็บ (มาตรา 10)
- ห้ามมิให้บริษัทข้อมูลเครดิต ผู้ควบคุมข้อมูลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลดำเนินการหรือประกอบธุรกิจในราชอาณาจักรดำเนินการ ทำการควบคุมหรือประมวลผลข้อมูลภายนอกราชอาณาจักร (มาตรา 12)
- ห้ามมิให้บริษัทข้อมูลเครดิต ผู้ควบคุมข้อมูลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลดำเนินการประมวลผลข้อมูลที่มีอายุของข้อมูลเกินกว่าที่คณะกรรมการประกาศกำหนด⁴³ (มาตรา 13)

---

⁴³ ตามประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต เรื่อง ห้ามประมวลผลข้อมูลที่มีอายุของข้อมูลเกินกว่าที่กำหนด ฉบับลงวันที่ 28 กรกฎาคม 2546 ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับอายุของข้อมูลเพื่อให้บริษัทข้อมูลเครดิต ผู้ควบคุมข้อมูลหรือผู้ประมวลผลข้อมูล ถือปฏิบัติ ดังนี้

1. ข้อมูลคำพิพากษาของศาลให้เป็นบุคคลล้มละลาย ให้เก็บข้อมูลในระบบเพื่อการประมวลผลข้อมูลได้ไม่เกิน 5 ปีนับจากวันที่ศาลพิพากษา
2. ข้อมูลการผิดนัดชำระหนี้รวมถึงวันที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ตามเกณฑ์ที่บริษัทข้อมูลเครดิตได้ตกลงไว้กับสมาชิก ให้เก็บข้อมูลในระบบเพื่อการประมวลผลข้อมูลได้ไม่เกิน 5 ปีนับจากวันที่บริษัทได้รับรายงานข้อมูลการผิดนัดชำระหนี้จากบริษัท

(ข) การกำกับดูแลบริษัทข้อมูลเครดิต

- การกำกับดูแลโดยคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต พระราชบัญญัติข้อมูลเครดิตบัญญัติให้จัดตั้งคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิตขึ้น⁴⁴ มีอำนาจและหน้าที่ในการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต โดยให้รวมถึงอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้⁴⁵

(1) ออกประกาศหรือคำสั่งเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(2) ออกประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจของบริษัทข้อมูลเครดิต ผู้ควบคุมข้อมูล และผู้ประมวลผลข้อมูล รวมถึงการกำหนดค่าธรรมเนียมและค่าดำเนินการอื่นใดที่เกี่ยวข้องข้อมูลกับการประกอบธุรกิจของบริษัทข้อมูลเครดิตและบุคคลดังกล่าวนั้น

(3) สั่งให้บริษัทข้อมูลเครดิตยื่นรายงานเกี่ยวกับการดำเนินกิจการของบริษัทเป็นการทั่วไปหรือเป็นการเฉพาะ โดยมีรายการและตามระยะเวลาที่กำหนด⁴⁶

⁴⁴ คณะกรรมการข้อมูลเครดิตประกอบด้วยผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงการคลังเป็นรองประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงยุติธรรม เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง เลขาธิการคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ อธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมทะเบียนการค้า อธิบดีกรมการประกันภัย อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ เลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ และคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนห้าคน

⁴⁵ ดูพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต มาตรา 30 มาตรา 34 และมาตรา 35

⁴⁶ ตามประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต เรื่อง การรายงานการดำเนินกิจการของบริษัทข้อมูลเครดิต ฉบับลงวันที่ 28 กรกฎาคม 2546 ได้กำหนดให้บริษัทข้อมูลเครดิตทำและยื่นรายงานดังนี้

ข้อ 1 ให้บริษัทข้อมูลเครดิตจัดทำและยื่นรายงานดังต่อไปนี้ ต่อธนาคารแห่งประเทศไทย ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ 30 มิถุนายน และ 31 ธันวาคม ของทุกปี

(1) รายชื่อสมาชิก ณ สิ้นวันที่ 30 มิถุนายน และ 31 ธันวาคม ของทุกปี

(2) รายชื่อผู้ใช้บริการในรอบระยะเวลา 6 เดือนของรอบการรายงานนั้น

(4) สั่งให้บริษัทข้อมูลเครดิตทำคำชี้แจงข้อความ เพื่ออธิบายหรือขยายความรายงานที่ได้จัดทำขึ้นตาม (3)

(5) พิจารณาวินิจฉัยคำอุทธรณ์ตามพระราชบัญญัติ

(6) แต่งตั้งคณะกรรมการ

(7) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่มีกฎหมายหรือมติ คณะรัฐมนตรีกำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ

(8) ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการมีอำนาจ มอบหมายให้คณะกรรมการหรือธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้ปฏิบัติการหรือเสนอความเห็น มายังคณะกรรมการเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไปด้วยก็ได้

(9) คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้บุคคลหนึ่งบุคคล ใดส่งเอกสารหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีผู้ร้องทุกข์หรือเรื่องอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครอง ข้อมูลของเจ้าของข้อมูลมาพิจารณาได้ ในการนี้จะเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงด้วยก็ได้

(10) คณะกรรมการหรือคณะกรรมการต้องให้ โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหาหรือสงสัยว่ากระทำการอันเป็นการละเมิดสิทธิของเจ้าของข้อมูลเพื่อชี้แจง ข้อเท็จจริงและแสดงความคิดเห็นตามสมควร เว้นแต่ในกรณีจำเป็นและเร่งด่วน

(11) คณะกรรมการหรือคณะกรรมการต้อง คำนึงถึงความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการกำหนดหรือออกคำสั่งใด ๆ แก่เจ้าของข้อมูล บริษัท ข้อมูลเครดิต สถาบันการเงิน ผู้ใช้บริการ หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง และในกรณีเห็นสมควร คณะกรรมการหรือคณะกรรมการมีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเป็นการ ชั่วคราวในการบังคับให้เป็นไปตามการกำหนดหรือออกคำสั่งก็ได้

(3) จำนวนบัญชีลูกหนี้ของสมาชิก ณ สิ้นวันที่ 30 มิถุนายน และ 31 ธันวาคม ของ ทุกปี

(4) จำนวนครั้งของการใช้บริการของผู้ใช้บริการทุกรายรวมกันในแต่ละเดือน

ข้อ 2 ให้บริษัทข้อมูลเครดิตประกาศงบดุลและบัญชีกำไรขาดทุนที่จัดทำขึ้นตามมาตรฐาน การบัญชีที่กำหนด โดยสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย และผ่านการ ตรวจสอบและรับรองของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ที่มีใช้กรรมการ พนักงานหรือลูกจ้างของบริษัท ข้อมูลเครดิต โดยประกาศไว้ในที่เปิดเผย ณ สำนักงานของบริษัทข้อมูลเครดิตนั้น และเสนอต่อ ธนาคารแห่งประเทศไทยภายใน 4 เดือนนับแต่วันสิ้นปีบัญชี

- การกำกับดูแลโดยธนาคารแห่งประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติข้อมูลเครดิต ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้ (มาตรา 36)

(1) รับเรื่องราวร้องทุกข์จากเจ้าของข้อมูลที่ได้รับเดือดร้อนหรือเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการตามแต่กรณี

(2) กำกับการทำงานของบริษัทข้อมูลเครดิต ผู้ประมวลผลข้อมูล หรือผู้กระทำการใด ๆ อันมีลักษณะเป็นการละเมิดสิทธิของเจ้าของข้อมูลและให้มีการตรวจสอบข้อมูลตามที่เห็นสมควรและจำเป็นเพื่อคุ้มครองเจ้าของข้อมูลพร้อมกับรายงานต่อคณะกรรมการ

(3) ประสานกับส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแล หรือตรวจสอบสถาบันการเงิน ผู้ให้บริการหรือบุคคลอื่นใด

(4) ดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของเจ้าของข้อมูลที่คณะกรรมการเห็นสมควร หรือเมื่อมีผู้ร้องขอตามพระราชบัญญัตินี้

(ค) สิทธิและหน้าที่ของบริษัทข้อมูลเครดิต

- บริษัทข้อมูลเครดิตต้องทำการประมวลผลข้อมูลจากสมาชิกหรือจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการประกาศกำหนด⁴⁷ (มาตรา 16)

---

⁴⁷ ตามประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขสำหรับบริษัทข้อมูลเครดิตในการประมวลผลข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ฉบับลงวันที่ 28 กรกฎาคม 2546 ได้กำหนดแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้สำหรับข้อมูลบางประเภท ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลชื่อบุคคลธรรมดา ที่อยู่ วันเดือนปีเกิด สถานภาพการสมรส เลขประจำตัวประชาชน จากกระทรวงมหาดไทย
2. ข้อมูลชื่อบุคคล ที่อยู่ และเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร จากกระทรวงการคลัง
3. ข้อมูลบุคคลล้มละลาย จากกรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม
4. ข้อมูลชื่อนิติบุคคล สถานที่ตั้ง เลขที่ทะเบียนการจัดตั้งนิติบุคคล วันเดือนปีที่จดทะเบียน จากกระทรวงพาณิชย์

- ในการประมวลผลข้อมูล บริษัทข้อมูลเครดิตหรือผู้
ซึ่งได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ประมวลผลข้อมูลแทน ต้องจัดให้มีระบบและข้อกำหนดดังต่อไปนี้เป็น
อย่างน้อย (มาตรา 17)

(1) ระบบจำแนกข้อมูลที่เก็บรักษาไว้⁴⁸

(2) ระบบการแก้ไขข้อมูลให้มีความถูกต้องสมบูรณ์
และทันสมัยอยู่เสมอ⁴⁹

(3) ระบบการรักษาความลับและความปลอดภัย
ของข้อมูลเพื่อป้องกันมิให้มีการนำข้อมูลไปใช้ผิดวัตถุประสงค์และมีให้ผู้ไม่มีสิทธิได้รับรู้ข้อมูล
รวมทั้งระบบป้องกันมิให้ข้อมูลถูกแก้ไข ทำให้เสียหายหรือถูกทำลายโดยไม่ชอบหรือโดยไม่ได้รับ
อนุญาต⁵⁰

---

⁴⁸ ตามประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข
ในการจัดระบบและข้อกำหนดเพื่อประมวลผลข้อมูล ฉบับลงวันที่ 26 ธันวาคม 2546 ข้อ 1 ได้
กำหนดให้บริษัทข้อมูลเครดิตต้องมีระบบจำแนกข้อมูล คือ

- (1) ข้อเท็จจริงที่บ่งชี้ถึงตัวลูกค้าที่ขอสินเชื่อ
- (2) ประวัติการได้รับอนุมัติสินเชื่อ
- (3) ประวัติการชำระสินเชื่อและการชำระราคาสินค้าหรือบริการโดยบัตรเครดิต
- (4) ข้อมูลที่บ่งชี้ถึงตัวสมาชิกผู้ให้ข้อมูลหรือเจ้าของข้อมูล

⁴⁹ ตามประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข
ในการจัดระบบและข้อกำหนดเพื่อประมวลผลข้อมูล ฉบับลงวันที่ 26 ธันวาคม 2546 ข้อ 2 และข้อ
3 กำหนดให้บริษัทข้อมูลเครดิตต้องกำหนดระเบียบปฏิบัติเพื่อให้สมาชิกแจ้งข้อมูลที่มีการ
เปลี่ยนแปลงให้บริษัทข้อมูลเครดิตทราบ โดยเมื่อตรวจสอบพบความไม่ทันสมัย ต้องแจ้งต่อ
สมาชิกผู้ส่งข้อมูลดังกล่าวเพื่อดำเนินการแก้ไขโดยทันที และบริษัทข้อมูลเครดิตต้องจัดให้มีระบบ
การแก้ไขข้อมูลให้มีความถูกต้อง โดยเมื่อตรวจสอบพบความไม่ถูกต้อง ต้องแจ้งต่อสมาชิกผู้ส่ง
ข้อมูลดังกล่าวเพื่อดำเนินการแก้ไขโดยทันที

⁵⁰ ตามประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข
ในการจัดระบบและข้อกำหนดเพื่อประมวลผลข้อมูล ฉบับลงวันที่ 26 ธันวาคม 2546 ข้อ 4
กำหนดให้บริษัทข้อมูลเครดิตต้องมีระบบรักษาความลับและความปลอดภัยของข้อมูลอย่างน้อย
ดังต่อไปนี้

- (4) ระบบการขอใช้ข้อมูลและระบบการรายงานข้อมูลตามปกติ⁵¹
- (5) ระบบการตรวจสอบและแก้ไขข้อมูลของเจ้าของข้อมูล⁵²

(1) กำหนดให้สมาชิกหรือผู้ใช้บริการต้องมีระบบยืนยันผู้ใช้ โดยอย่างน้อยต้องกำหนดให้มี "รหัสผู้ใช้งาน" (User ID) และ "รหัสผ่านเพื่อการใช้งาน" (Password) เพื่อป้องกันการเรียกดูข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือโดยบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้อง

(2) การเข้าถึง และ/หรือ แก้ไขข้อมูลของสมาชิกหรือผู้ใช้บริการทุกครั้ง ต้องมีระบบบันทึกและยืนยันไว้เพื่อเป็นหลักฐานที่อ้างอิงได้

(3) คอมพิวเตอร์ หรือ อุปกรณ์ หรือ เครื่องมือใด ๆ ทุกชนิด ที่เชื่อมต่อกับฐานข้อมูลของบริษัทข้อมูลเครดิตไม่ว่าจะใช้สายหรือไร้สาย จะต้องได้รับการออกแบบติดตั้งระบบรักษาความปลอดภัยและมีระบบเตือนภัย (Alert report) เพื่อป้องกันการดักหรือลักลอบดูหรือโจรกรรมข้อมูลหรือก่อความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นหรือเกิดแก้ไขข้อมูล และ/หรือ ฐานข้อมูลของบริษัทข้อมูลเครดิต นอกจากนี้ ต้องมีระเบียบปฏิบัติให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีการทดสอบ หรือ ใช้ระบบรักษาความปลอดภัยดังกล่าวตามกำหนดเวลาที่ชัดเจนและเคร่งครัด

⁵¹ ตามประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดระบบและข้อกำหนดเพื่อประมวลผลข้อมูล ฉบับลงวันที่ 26 ธันวาคม 2546 ข้อ 5 กำหนดให้บริษัทข้อมูลเครดิตต้องจัดให้มีระบบการขอใช้ข้อมูลและระบบการรายงานข้อมูลตามปกติ โดยอย่างน้อยต้องประกอบด้วย คู่มือการใช้งานเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับสมาชิกหรือผู้ใช้บริการ

⁵² ตามประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดระบบและข้อกำหนดเพื่อประมวลผลข้อมูล ฉบับลงวันที่ 26 ธันวาคม 2546 ข้อ 6 กำหนดให้บริษัทข้อมูลเครดิตต้องจัดให้มีระบบในการอำนวยความสะดวกให้กับเจ้าของข้อมูลในการตรวจสอบข้อมูลเครดิต โดยบริษัทข้อมูลเครดิตต้องประกาศกำหนดวันและเวลาที่เจ้าของข้อมูลจะสามารถตรวจสอบข้อมูลเครดิตได้ตามความเหมาะสม

นอกจากนี้ในประกาศฉบับเดียวกัน ข้อ 7 ได้กำหนดให้บริษัทข้อมูลเครดิตต้องมีระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับเจ้าของข้อมูลที่ต้องการจะตรวจสอบและแก้ไขข้อมูลที่มีอยู่ในกรณีที่เกิดข้อโต้แย้งที่ไม่อาจหาข้อยุติได้หรือมีการแก้ไขข้อมูลระหว่างบริษัทข้อมูลเครดิตกับเจ้าของข้อมูล บริษัทข้อมูลเครดิตต้องบันทึกข้อโต้แย้งพร้อมหลักฐานประกอบของเจ้าของข้อมูลไว้ในระบบข้อมูล

(6) ระบบบันทึกและรายงานผลทุกครั้งเมื่อมีผู้เข้าถึงข้อมูล โดยมีกำหนดระยะเวลาไม่น้อยกว่าสองปีนับแต่วันที่มีการบันทึกของการเข้าถึงข้อมูล เพื่อให้เจ้าของข้อมูลตรวจสอบได้⁵³

(7) ระบบการทำลายข้อมูลที่มีอายุเกินกว่าที่คณะกรรมการกำหนด⁵⁴

(8) ระบบหรือข้อกำหนดอื่นใดตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด⁵⁵

ของเจ้าของข้อมูล เพื่อใช้ในการตรวจสอบและเป็นหลักฐานอ้างอิงต่อไป รวมทั้งต้องแจ้งข้อมูลที่แก้ไขให้แก่แหล่งข้อมูลหรือผู้ให้บริการที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องต่อไปด้วย

⁵³ ตามประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดระบบและข้อกำหนดเพื่อประมวลผลข้อมูล ฉบับลงวันที่ 26 ธันวาคม 2546 ข้อ 9 กำหนดให้บริษัทข้อมูลเครดิตต้องมีระบบบันทึกการขอใช้ข้อมูลและการรายงานผลทุกครั้งเมื่อมีผู้เข้าถึงข้อมูล โดยระบบและการรายงานต้องสามารถระบุรหัสผู้ใช้งาน พร้อมทั้งวันที่เข้าถึงข้อมูล ซึ่งสามารถตรวจสอบได้เมื่อมีปัญหาและข้อโต้แย้ง ทั้งนี้ ให้เก็บข้อมูลดังกล่าวมีกำหนดระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปีนับแต่วันที่มีการบันทึกของการเข้าถึงและออกจากข้อมูลเพื่อให้เจ้าของข้อมูลตรวจสอบได้

⁵⁴ ตามประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดระบบและข้อกำหนดเพื่อประมวลผลข้อมูล ฉบับลงวันที่ 26 ธันวาคม 2546 ข้อ 12 กำหนดให้บริษัทข้อมูลเครดิตต้องมีระบบหรือโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นเพื่อทำลายข้อมูลที่มีอายุเกินกว่าที่คณะกรรมการกำหนด ทั้งนี้ บริษัทข้อมูลเครดิตต้องมีคู่มือที่บ่งบอกถึงขั้นตอนและระเบียบวิธีปฏิบัติในการทำลายข้อมูลให้ชัดเจน

⁵⁵ ตามประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดระบบและข้อกำหนดเพื่อประมวลผลข้อมูล ฉบับลงวันที่ 26 ธันวาคม 2546 ได้กำหนดระบบหรือข้อกำหนดอื่นใดไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 8 หากมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นระหว่างสมาชิก หรือผู้ให้บริการกับบริษัทข้อมูลเครดิต หรือกับเจ้าของข้อมูลและไม่อาจหาข้อยุติได้ ให้บริษัทข้อมูลเครดิตต้องบันทึกข้อโต้แย้งนั้นในระบบข้อมูลของเจ้าของข้อมูลนั้นเพื่อใช้ในการตรวจสอบและเป็นหลักฐานอ้างอิงต่อไป พร้อมกับแจ้งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทราบด้วย

ข้อ 10 บริษัทข้อมูลเครดิตต้องจัดให้มีระบบฐานข้อมูลของทะเบียนหนังสือคำยินยอมให้เปิดเผยข้อมูลจากเจ้าของข้อมูลไว้ โดยอาจจัดเก็บในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์หรือเอกสารต้นฉบับซึ่ง

- ให้บริษัทข้อมูลเครดิตเปิดเผยหรือให้ข้อมูลแก่สมาชิกหรือผู้ใช้บริการที่ประสงค์จะใช้ข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์การให้สินเชื่อ รวมทั้งการรับประกันภัย การรับประกันชีวิต และการออกบัตรเครดิต ทั้งนี้ จะต้องได้รับคำยินยอมเป็นหนังสือจากเจ้าของข้อมูลเพื่อให้เปิดเผยหรือให้ข้อมูลแก่สมาชิกหรือผู้ใช้บริการนั้นก่อน (มาตรา 20 วรรคหนึ่ง)

นอกจากการเปิดเผยหรือให้ข้อมูลแก่สมาชิกหรือผู้ใช้บริการตามวรรคหนึ่ง ให้บริษัทข้อมูลเครดิตเปิดเผยหรือให้ข้อมูลได้ในกรณีดังต่อไปนี้โดยไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากเจ้าของข้อมูลก่อน (มาตรา 20 วรรคสอง)

(1) เมื่อมีคำสั่งศาลหรือตามหมายศาลหรือเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการฟ้องร้องคดีต่าง ๆ ที่เปิดเผยต่อสาธารณะ

(2) เมื่อมีหนังสือจากพนักงานสอบสวนเพื่อประโยชน์ในการสอบสวนความผิดอาญาเกี่ยวกับธุรกิจการเงินซึ่งตนเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวนคดีดังกล่าว

(3) เมื่อมีหนังสือจากกระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติการในการกำกับดูแลหรือตรวจสอบสถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

(4) เมื่อมีหนังสือจากบรรษัทตลาดรองสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย หรือนิติบุคคลเฉพาะกิจเพื่อการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยนิติบุคคลเฉพาะกิจเพื่อการแปลงสินทรัพย์

อย่างน้อยต้องเรียงลำดับชื่อหรือนามสกุลตามตัวอักษร วันที่ให้ความยินยอม และชื่อสมาชิกผู้รับใบให้ความยินยอม เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบคำยินยอมดังกล่าวกรณีมีการร้องขอจากเจ้าของข้อมูลหรือสมาชิก หรือผู้ใช้บริการ หรือศาล หรือพนักงานสอบสวน ในการนี้ระบบฐานข้อมูลดังกล่าวต้องสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง

ข้อ 11 บริษัทข้อมูลเครดิตต้องจัดให้มีระบบสำรองข้อมูลและระบบประมวลผลสำรองเตรียมพร้อมอยู่เสมอ หากเกิดปัญหาขึ้นกับระบบข้อมูลหลัก

ข้อ 13 บริษัทข้อมูลเครดิตจะต้องจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญภายนอก ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ให้ความเห็นชอบ ทำการตรวจสอบระบบที่เกี่ยวข้องกับการประมวลผลข้อมูลทุกระบบ (System Audit) และออกรายงานยืนยันความถูกต้องครบถ้วนของทุกระบบอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

เป็นหลักทรัพย์ เพื่อใช้ประโยชน์ในการประเมินฐานะสินทรัพย์ที่นำมาแปลงเป็นหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น ตามความจำเป็นแห่งกรณี

(5) เมื่อมีหนังสือจากบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย ตามกฎหมายว่าด้วยบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย บรรษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยบรรษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงิน หรือบริษัทบริหารสินทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทบริหารสินทรัพย์ เพื่อใช้ประโยชน์ในการประเมินราคาสินทรัพย์ที่รับซื้อหรือรับโอน ตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น ตามความจำเป็นแห่งกรณี

การเปิดเผยหรือให้ข้อมูลตาม (4) หรือ (5) ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ (มาตรา 20 วรรคสาม)

เมื่อมีการเปิดเผยหรือให้ข้อมูลตามมาตรา 20 วรรคสองแล้ว ให้บริษัทข้อมูลเครดิตแจ้งเป็นหนังสือแก่เจ้าของข้อมูลทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันเปิดเผยหรือให้ข้อมูล ในกรณีที่เป็นข้อมูลโดยรวมของสถาบันการเงินแห่งหนึ่งแห่งใดให้แจ้งแก่สถาบันการเงินนั้นทราบ (มาตรา 20 วรรคสี่)

(ง) สิทธิและหน้าที่ของสมาชิก

- เพื่อประโยชน์ในการควบคุมและประมวลผลข้อมูลของบริษัทข้อมูลเครดิตให้สมาชิกส่งข้อมูลของลูกค้าของตนแก่บริษัทข้อมูลเครดิตที่ตนเป็นสมาชิก และแจ้งเป็นหนังสือให้ลูกค้าของตนทราบเกี่ยวกับข้อมูลที่ส่งไปภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ส่งข้อมูลแก่บริษัทข้อมูลเครดิต แต่การส่งข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนของการชำระหนี้สินเชื่อ และประวัติการชำระราคาสินค้าหรือบริการโดยบัตรเครดิตให้แก่บริษัทข้อมูลเครดิต ให้สมาชิกแจ้งให้ลูกค้าของตนทราบตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด⁵⁶ (มาตรา 18)

- สมาชิกมีหน้าที่ดังต่อไปนี้ (มาตรา 19 วรรคหนึ่ง)

(1) รายงานและส่งข้อมูลตามมาตรา 18 ให้บริษัทข้อมูลเครดิต และแจ้งให้ลูกค้าของตนทราบถึงการส่งข้อมูลนั้นโดยไม่เลือกปฏิบัติ

⁵⁶ ดูประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข สำหรับสมาชิกบริษัทข้อมูลเครดิตในการแจ้งการส่งข้อมูลเพิ่มเติมให้แก่บริษัทข้อมูลเครดิตให้ลูกค้าทราบ ฉบับลงวันที่ 19 มีนาคม 2546

(2) ส่งข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัยอยู่เสมอ ถ้ารู้ว่ามี
ความไม่ถูกต้อง สมาชิกต้องแก้ไขและจัดส่งข้อมูลที่ถูกต้องให้แก่บริษัทข้อมูลเครดิต

(3) ในกรณีที่สมาชิกได้รับรายงานจากบริษัทข้อมูล
เครดิตว่าเจ้าของข้อมูลเห็นว่าข้อมูลของตนมีอยู่นั้นไม่ถูกต้องให้สมาชิกดำเนินการดังต่อไปนี้

(3.1) ตรวจสอบข้อเท็จจริงตามที่มีคำขอ

(3.2) รายงานผลการตรวจสอบให้บริษัทข้อมูล

เครดิตทราบโดยเร็ว

(3.3) หากข้อมูลนั้นไม่สมบูรณ์หรือไม่ถูกต้อง
ให้สมาชิกแก้ไขให้ถูกต้องและรายงานข้อมูลที่ถูกต้องให้บริษัทข้อมูลเครดิตทุกแห่งที่รับข้อมูลจาก
ตนทราบ

(3.4) การพิจารณาคำขอแก้ไขตาม (3.1) ต้อง
ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับคำขอแก้ไขจากเจ้าของข้อมูล ในกรณีที่
เจ้าของข้อมูลส่งข้อมูลเพิ่มเติมภายในระยะเวลา 30 วัน ให้ขยายระยะเวลาให้บริษัทข้อมูลเครดิต
เพื่อพิจารณาได้อีกไม่เกินครั้งละ 30 วันนับแต่ได้รับข้อมูลครั้งสุดท้าย

(3.5) ในระหว่างการพิจารณาคำขอแก้ไขตาม

(3.4) ให้บริษัทข้อมูลจัดเก็บข้อมูลซึ่งเป็นคำขอแก้ไขนั้นไว้ในระบบข้อมูลของเจ้าของข้อมูล

(4) หากมีการโต้แย้งข้อมูลและไม่อาจหาข้อยุติได้

ให้สมาชิกรายงานบริษัทข้อมูลเครดิตเพื่อบันทึกเป็นข้อโต้แย้งในระบบข้อมูลของเจ้าของข้อมูล

(5) เมื่อมีการผิदनัดชำระหนี้ สมาชิกต้องรายงานให้

บริษัทข้อมูลเครดิตทราบวันเดือนปีที่เริ่มมีการผิदनัดชำระหนี้

- การรายงานหรือบันทึกข้อมูลตามมาตรา 19 วรรค
หนึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการประกาศกำหนด (มาตรา 19 วรรคสอง)

(จ) สิทธิและหน้าที่ของผู้ใช้บริการ

- ผู้ใช้บริการประเภทเดียวกันมีสิทธิมีสิทธิได้รับข้อมูล
อย่างเท่าเทียมกันจากบริษัทข้อมูลเครดิต (มาตรา 21)

- ผู้ใช้บริการมีหน้าที่ดังต่อไปนี้ (มาตรา 22)

20 เท่านั้น

มีสิทธิได้รับข้อมูล

(1) ใช้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดตามมาตรา

(2) ห้ามมิให้เปิดเผยหรือเผยแพร่ข้อมูลแก่ผู้อื่นที่ไม่

(จ) สิทธิและหน้าที่ของเจ้าของข้อมูล

- เจ้าของข้อมูลมีสิทธิดังต่อไปนี้เพื่อประโยชน์ในการ
คุ้มครองให้เป็นธรรมแก่เจ้าของข้อมูล (มาตรา 25 วรรคหนึ่ง)

ข้อมูลใดของตน

(1) สิทธิที่จะได้รับรู้ว่าบริษัทข้อมูลเครดิตเก็บรักษา

(2) สิทธิที่จะตรวจสอบข้อมูลของตน

(3) สิทธิที่จะขอแก้ไขข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง

(4) สิทธิที่จะโต้แย้งเมื่อทราบว่าข้อมูลของตนไม่

ถูกต้อง

(5) สิทธิที่จะได้รับแจ้งผลการตรวจสอบข้อมูลของ

ตนภายในระยะเวลาที่กำหนด

(6) สิทธิที่จะได้รับทราบเหตุแห่งการปฏิเสธคำขอ

สินเชื่อหรือบริการจากสถาบันการเงิน ในกรณีที่สถาบันการเงินใช้ข้อมูลของบริษัทข้อมูลเครดิตมา
เป็นเหตุแห่งการปฏิเสธคำขอสินเชื่อหรือบริการ

(7) สิทธิที่จะอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการตามมาตรา

27

- เจ้าของข้อมูลต้องเสียค่าธรรมเนียมในการ
ตรวจสอบข้อมูลตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ทั้งนี้ไม่เกิน 200 บาท⁵⁷ (มาตรา 25 วรรค
สอง)

⁵⁷ ตามประกาศคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต เรื่อง การกำหนดค่าธรรมเนียมในการ
ตรวจสอบข้อมูลของเจ้าของข้อมูล ฉบับลงวันที่ 19 มีนาคม 2546

- เจ้าของข้อมูลมีสิทธิได้รับการพิจารณาคำขอและตรวจสอบข้อมูลโดยเร็ว ในกรณีที่เจ้าของข้อมูลได้ใช้สิทธิในการตรวจสอบหรือขอแก้ไขข้อมูลของตนที่มีอยู่กับบริษัทข้อมูลเครดิตหรือสมาชิก (มาตรา 26 วรรคหนึ่ง)

- เจ้าของข้อมูลมีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการในกรณีดังต่อไปนี้

(1) เมื่อมีข้อโต้แย้งระหว่างเจ้าของข้อมูลกับบริษัทข้อมูลเครดิตเกี่ยวกับความถูกต้องของข้อมูลที่ไม่อาจหาข้อยุติได้ (มาตรา 27 วรรคหนึ่ง)

(2) เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นระหว่างสถาบันการเงินสมาชิก หรือผู้ใช้บริการกับบริษัทข้อมูลเครดิต หรือกับเจ้าของข้อมูลและไม่อาจหาข้อยุติได้ ให้บริษัทข้อมูลเครดิต สถาบันการเงิน สมาชิก หรือผู้ใช้บริการบันทึกข้อโต้แย้งนั้นในระบบข้อมูลของเจ้าของข้อมูลนั้น พร้อมกับแจ้งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทราบด้วย ในกรณีนี้ เจ้าของข้อมูลมีสิทธิอุทธรณ์ข้อโต้แย้งนั้นต่อคณะกรรมการเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดได้ (มาตรา 27 วรรคสอง)

การอุทธรณ์ข้อโต้แย้งต่อคณะกรรมการตาม (1) และ (2) ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการประกาศกำหนด (มาตรา 27 วรรคสาม) และเมื่อมีคำวินิจฉัยชี้ขาดจากคณะกรรมการแล้วให้บริษัทข้อมูลเครดิต สถาบันการเงินสมาชิกและผู้ใช้บริการปฏิบัติตามนั้น (มาตรา 27 วรรคสี่)

- เจ้าของข้อมูลมีสิทธิตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในกรณีที่สถาบันการเงิน สมาชิก หรือผู้ใช้บริการปฏิเสธการให้สินเชื่อ หรือการดำเนินการอื่นใดที่ก่อให้เกิดการขึ้นค่าบริการแก่ลูกค้าซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลโดยเหตุอันเนื่องมาจากการได้รับรู้ข้อมูลของลูกค้าซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลนั้น เจ้าของข้อมูลมีสิทธิตรวจสอบความถูกต้องดังกล่าวโดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม หากเจ้าของข้อมูลใช้สิทธิขอตรวจสอบภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับคำปฏิเสธการขอสินเชื่อหรือการดำเนินการอื่นใดนั้น (มาตรา 28 วรรคหนึ่ง)

ข้อ 1 บริษัทข้อมูลเครดิตจะเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจากเจ้าของข้อมูลในการตรวจสอบข้อมูลได้ครั้งละไม่เกิน 200 บาท

ข้อ 2 ค่าธรรมเนียมในข้อ 1 ให้รวมถึงค่าจัดทำเอกสารหรือสำเนาข้อมูลให้เจ้าของข้อมูลเพื่อการตรวจสอบด้วย

เมื่อเจ้าของข้อมูลเห็นว่าข้อมูลดังกล่าวไม่ถูกต้องตามที่ เป็นจริง เจ้าของข้อมูลมีสิทธิยื่นคำขอพร้อมแสดงหลักฐานประกอบเพื่อให้สถาบันการเงิน สมาชิก หรือผู้ให้บริการเพื่อให้พิจารณาประกอบการให้สินเชื่อ หรือการดำเนินการอื่นใดอีกครั้งหนึ่ง (มาตรา 28 วรรคสอง) และเจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคำขอและตรวจสอบข้อมูลโดยเร็ว นอกจากนี้เจ้าของข้อมูลยังมีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการได้ในกรณีที่เกิดข้อโต้แย้งเกี่ยวกับความถูกต้องของข้อมูลเครดิต (มาตรา 28 วรรคสาม)

(ช) การควบคุมการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต

- การพักใช้และการเพิกถอนใบอนุญาต ตามพระราชบัญญัติข้อมูลเครดิต รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาต หรือเพิกถอนใบอนุญาตการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิตของบริษัทข้อมูลเครดิตได้ เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงใดดังต่อไปนี้ (มาตรา 39)

(1) ประกอบธุรกิจโดยทุจริตหรืออาจทำให้ประชาชนเสียหาย

(2) จงใจละเว้นการดำเนินการหรือฝ่าฝืนข้อห้ามตามที่กฎหมายบัญญัติ

(3) จงใจฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการ หรือเงื่อนไขที่รัฐมนตรีหรือคณะกรรมการกำหนดตามพระราชบัญญัตินี้

เมื่อรัฐมนตรีสั่งเพิกถอนใบอนุญาตการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิตของบริษัทข้อมูลเครดิตใดแล้ว ให้คณะกรรมการมีอำนาจประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการจัดการข้อมูลของบริษัทข้อมูลเครดิตนั้นได้ (มาตรา 40)

- ความรับผิดทางแพ่ง ตามพระราชบัญญัติข้อมูลเครดิต บริษัทข้อมูลเครดิต หรือผู้ควบคุมข้อมูล หรือผู้ประมวลผลข้อมูลผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อเปิดเผยข้อมูลที่ไม่ถูกต้องแก่ผู้อื่น หรือเปิดเผยข้อมูลที่ถูกต้อง แต่มิใช่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้จนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่สมาชิก ผู้ให้บริการ หรือเจ้าของข้อมูล บริษัทข้อมูลเครดิตนั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น (มาตรา 41)

- บทกำหนดโทษ พระราชบัญญัติข้อมูลเครดิตได้ บัญญัติโทษทางอาญาเกี่ยวกับการฝ่าฝืนบทบัญญัติในพระราชบัญญัติฉบับนี้ไว้ในมาตรา 42 ถึง มาตรา 64 โดยโทษอาญาดังกล่าวมีทั้งโทษจำคุกและโทษปรับ ข้อที่น่าสังเกตประการหนึ่งก็คือ ผู้แทนนิติบุคคลจะต้องรับโทษสำหรับความผิดที่นิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดด้วย เว้นแต่จะสามารถพิสูจน์ได้ว่าการกระทำความผิดโดยนิติบุคคลนั้น ได้กระทำโดยที่ผู้แทนนิติบุคคลมิได้รู้เห็น หรือยินยอม หรือผู้แทนนิติบุคคลได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกันมิให้เกิดความผิดนั้นแล้ว⁵⁸

3.1.3.3 การสร้างความเชื่อถือให้กับการใช้เช็คภายใต้พระราชบัญญัติข้อมูลเครดิต

เช็คนอกจากจะเป็นตราสารเปลี่ยนมือแล้วยังจัดเป็นเครื่องมือทางเครดิตประเภทหนึ่งที่มีความนิยมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันโดยมีผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดอย่างน้อย 3 ฝ่าย คือ ผู้สั่งจ่าย ผู้ทรง และธนาคารพาณิชย์ ในทางปฏิบัติธนาคารพาณิชย์จะเป็นผู้พิจารณาอนุมัติการใช้เช็คของลูกค้าแต่ละรายตามระเบียบของธนาคาร โดยปกติแล้วผู้ใช้เช็คจะต้องเปิดบัญชีกระแสรายวันไว้กับธนาคารก่อนจึงจะมีสิทธิขอใช้เช็คได้ เมื่อธนาคารพิจารณาอนุมัติให้ลูกค้าใช้เช็คแล้วธนาคารจะมอบสมุดเช็คให้แก่ลูกค้าไปใช้ต่อไป ในขั้นพิจารณาอนุมัติการใช้เช็คให้แก่ลูกค้านี้ ธนาคารสามารถนำมาตรการภายใต้พระราชบัญญัติข้อมูลเครดิตมาใช้ในการกลั่นกรองคุณภาพของลูกค้าผู้ขอใช้เช็คได้ กล่าวคือ ธนาคารในฐานะสมาชิกของบริษัทข้อมูลเครดิตสามารถตรวจสอบประวัติของลูกค้า (หากมี) กับบริษัทข้อมูลเครดิตว่าลูกค้าผู้ขอใช้เช็คมีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด หากปรากฏว่าลูกค้ารายนั้นมีเครดิตที่ดี ธนาคารจึงอนุมัติการขอเปิดบัญชีกระแสรายวันและการใช้เช็คให้แก่ลูกค้ารายนั้น อย่างไรก็ตาม ปัจจุบัน ในทางปฏิบัติของธนาคารพาณิชย์ เช็คไม่ถือเป็นสินเชื่อในความหมายของพระราชบัญญัติข้อมูลเครดิต ตามนิยามคำว่า "สินเชื่อ" ตามหัวข้อ 3.1.3.1 (ฉ) ตอนต้น ดังนั้น ธนาคารพาณิชย์จึงไม่ดำเนินการตรวจสอบประวัติของลูกค้าผู้ขอเปิดบัญชีกระแสรายวันโดยอาศัยข้อมูลเครดิตตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งในประเด็นนี้ ผู้เขียนจะขอเข้าไปกล่าวถึงอีกครั้งในบทต่อไปว่าด้วยการวิเคราะห์ความเหมาะสมของพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิตในการสร้างความเชื่อถือให้กับการใช้เช็ค โดยพิจารณาว่าคำขอเปิดบัญชีกระแสรายวันและการใช้เช็คจะถือเป็นการขอสินเชื่อหรือไม่หากพิจารณาในแง่มุมมองของกฎหมาย

⁵⁸ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต มาตรา 64

3.2 มาตรการภายในของธนาคารพาณิชย์

นอกจากมาตรการทางกฎหมายที่สามารถนำมาสร้างความเชื่อถือให้กับการใช้เช็ค ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 3.1 ข้างต้น ยังจำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงมาตรการอื่นที่สามารถนำมาใช้สร้างความเชื่อถือให้กับการใช้เช็คได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรการภายในของธนาคารพาณิชย์และกลไกทางปฏิบัติในการอนุมัติคำขอเปิดบัญชีกระแสรายวันและการใช้เช็ค เนื่องจากธนาคารพาณิชย์ถือเป็นองค์กรสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการใช้เช็คโดยตรง หากธนาคารพาณิชย์มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอนุมัติคำขอเปิดบัญชีกระแสรายวันและการใช้เช็คอย่างรัดกุมแล้ว ในเบื้องต้นย่อมจะทำให้บุคคลผู้เกี่ยวข้องกับการใช้เช็ค ไม่ว่าจะเป็นผู้ทรงที่รับเช็คในการชำระหนี้หรือผู้รับสลับหลังคนต่อ ๆ มาเกิดความมั่นใจว่าเช็คนั้นมีความน่าเชื่อถือ

โดยทั่วไปถือเป็นระเบียบปฏิบัติของธนาคารพาณิชย์ในการใช้เช็คของธนาคารว่าบุคคลใด (ไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล) ที่ประสงค์จะใช้เช็คของธนาคารพาณิชย์จะต้องเปิดบัญชีประเภทหนึ่งที่เรียกว่าบัญชีเดินสะพัด (Current Account) หรือที่นิยมเรียกกันว่าบัญชีกระแสรายวัน ในทางปฏิบัติผู้ที่พิจารณาอนุมัติคำขอใช้เช็คของลูกค้าธนาคารมักจะเป็นสาขาที่ลูกค้ามายื่นคำขอเปิดบัญชีโดยไม่ต้องมีการขออนุมัติจากผู้มีอำนาจในระดับที่เหนือกว่าผู้จัดการสาขาซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจกระทำการแทนธนาคารขึ้นไป เมื่อมีการอนุมัติให้มีการเปิดบัญชีเดินสะพัดและใช้เช็คของธนาคารแล้วลูกค้าจะสามารถนำเช็คไปใช้ในกิจการของตนได้ โดยธนาคารพาณิชย์แต่ละธนาคารจะกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและวิธีปฏิบัติในการอนุมัติการเปิดบัญชีเดินสะพัดและการใช้เช็คแตกต่างกันออกไปในรายละเอียด อย่างไรก็ตาม หลักเกณฑ์สำคัญที่แต่ละธนาคารใช้เพื่อพิจารณาคำขอเปิดบัญชีดังกล่าวจะเป็นไปในทางเดียวกัน โดยผู้เขียนขอแยกพิจารณาดังต่อไปนี้

3.2.1 หลักเกณฑ์โดยทั่วไปของธนาคารพาณิชย์ที่ใช้พิจารณาคำขอเปิดบัญชีกระแสรายวัน

- (ก) ผู้ขอเปิดบัญชีต้องเป็นผู้ที่มีตัวตนอยู่จริง มีถิ่นที่อยู่หรือสถานที่ประกอบการค้ำแน่นอน
- (ข) ผู้ขอเปิดบัญชีเป็นผู้มีความจำเป็นต้องใช้บัญชีเดินสะพัด หรือเป็นผู้มีความจำเป็นต้องใช้เช็คในการประกอบธุรกิจ

- (ค) ผู้ขอเปิดบัญชีมีประวัติการติดต่อกับธนาคารมาก่อนหรือการแนะนำจากลูกค้าที่ดีของธนาคารพาณิชย์นั้น
- (ง) ผู้ขอเปิดบัญชีมีฐานะทางการเงินที่ดีหรือน่าเชื่อถือ
- (จ) ผู้ขอเปิดบัญชีไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรืออยู่ในบัญชีลูกค้าไม่พึงประสงค์ (Black list) ของธนาคารพาณิชย์นั้น
- (ฉ) ไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ขอเปิดบัญชีจะขอเปิดบัญชีเพื่อใช้ประโยชน์ในการกระทำความผิด

นอกจากนี้ เอกสารที่ต้องใช้ประกอบคำขอเปิดบัญชีกระแสรายวันจะมีมากกว่าเอกสารที่ใช้ในการขอเปิดบัญชีเงินฝากประเภทอื่น อันได้แก่ ทะเบียนบ้าน บัตรประชาชน ของผู้ขอเปิดบัญชี ในกรณีที่เจ้าของบัญชีเป็นนิติบุคคลจะต้องใช้หนังสือรับรองนิติบุคคล หนังสือบริคณห์สนธิ รายงานการประชุมคณะกรรมการบริษัท ทะเบียนการค้า เป็นต้น และเมื่อสาขาของธนาคารพาณิชย์ที่ผู้ขอเปิดบัญชีได้ยื่นคำขอเปิดบัญชีไว้ได้พิจารณาเห็นสมควรให้ผู้ขอเปิดบัญชีกระแสรายวันเปิดบัญชีกับสาขาของธนาคารพาณิชย์แล้ว สาขาเจ้าของบัญชีจะมีหน้าที่ติดตามดูพฤติกรรมการเดินบัญชีของลูกค้าตลอดไปเพื่อมิให้เกิดความเสียหายกับธนาคารพาณิชย์

3.2.2 การสร้างความเชื่อถือให้กับการใช้เช็คโดยใช้มาตรการภายในของธนาคารพาณิชย์

ในทางปฏิบัติของธนาคารพาณิชย์ เมื่อลูกค้าของธนาคารสั่งจ่ายเช็คแล้ว ฤธนาคารเจ้าของบัญชีปฏิเสธการจ่ายเงิน ส่วนใหญ่ธนาคารจะไม่ถือเป็นเหตุปิดบัญชีในทันที แต่จะพิจารณาดูก่อนว่าการปฏิเสธการจ่ายเงินนั้นมาจากสาเหตุใด เนื่องจากบางครั้งการคืนเช็คอาจจะไม่ใช่ความผิดของลูกค้าผู้สั่งจ่าย เช่น คืนเช็คเพราะเช็คนั้นเรียกเก็บเกินกำหนด หรือเช็คชำรุด บกพร่อง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม หากเกิดจากความบกพร่องของลูกค้าผู้สั่งจ่ายเช็ค เช่น เงินในบัญชีไม่พอจ่าย หรือลูกค้าผู้สั่งจ่ายได้มีคำสั่งห้ามการจ่ายเงินตามเช็คนั้นโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ส่วนใหญ่ธนาคารสาขาเจ้าของบัญชีจะติดตามการเดินบัญชีของลูกค้าต่อไปอีกระยะหนึ่ง และถ้าเกิด

เหตุการณ์คืนเช็คซ้ำอีก ธนาคารก็อาจใช้เป็นเหตุปิดบัญชีเดินสะพัดของลูกค้ารายนั้นได้ ส่วนการติดตามทวงถามเงินตามเช็คจะไม่เกี่ยวข้องกับธนาคาร โดยเป็นหน้าที่ของผู้ทรงเช็คที่ถูกรธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินจะต้องติดตามทวงถามเอาจากผู้ส่งจ่ายและคู่สัญญาที่ต้องรับผิดชอบอื่น ๆ (ถ้าหากมี)

จะเห็นได้ว่า หากพิจารณาอำนาจของธนาคารพาณิชย์ในการอนุมัติคำขอเปิดบัญชีเดินสะพัดและการใช้เช็ค ธนาคารพาณิชย์จะมีอำนาจเด็ดขาดในส่วนนี้ที่จะอนุมัติให้ผู้ขอเปิดบัญชีเดินสะพัดเปิดบัญชีกับธนาคารหรือไม่ก็ได้ ดังนั้น หากธนาคารพาณิชย์กำหนดมาตรการเบื้องต้นขึ้นในการพิจารณาคำขอเปิดบัญชีและการใช้เช็คเพื่อถ่วงดุลคุณภาพของลูกค้าที่เข้ามาขอเปิดบัญชีกับธนาคารเพื่อให้ได้ลูกค้าที่มีคุณภาพและความน่าเชื่อถืออย่างแท้จริงแล้ว ก็จะสามารถช่วยสร้างความเชื่อถือให้กับการใช้เช็คให้เพิ่มมากยิ่งขึ้นโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยกฎหมายอื่นเข้ามาช่วยแต่อย่างใด ซึ่งผู้เขียนจะขอเข้าไปกล่าวถึงในหัวข้อที่ว่าด้วยการวิเคราะห์ความเหมาะสมของการนำมาตราการภายในของธนาคารพาณิชย์มาใช้เพื่อสร้างความเชื่อถือให้กับการใช้เช็คในปัจจุบัน

ที่ผู้เขียนได้กล่าวมาทั้งหมดเป็นมาตรการที่สามารถนำมาใช้สร้างความเชื่อถือให้กับการใช้เช็คนอกเหนือจากมาตรการที่กำหนดความรับผิดชอบทางอาญาอันเนื่องมาจากการใช้เช็คตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ อย่างไรก็ตาม แม้ว่ามาตรการดังกล่าวที่นำเสนอในบทนี้จะเป็นสิ่งที่มีอยู่ในปัจจุบันและสามารถนำมาใช้ได้ แต่มาตรการต่าง ๆ ดังกล่าวอาจต้องมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สามารถนำมาปรับใช้กับกรณีของเช็คได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการแก้ไขปรับปรุง ผู้เขียนจะขอกล่าวถึงในบทต่อไปว่าด้วยการวิเคราะห์ความเหมาะสมของมาตรการอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากความรับผิดชอบทางอาญาอันเนื่องมาจากการใช้เช็ค